

En dokumentanalyse av barnehagen som læringsarena

Mastergradsavhandling i spesialpedagogikk

Ingrid Grøset

Norges Tekniske Naturvitenskapelige Universitet

2010

Til Magnus

Forord

Arbeidet med masteravhandlingen har vært en lærerik og utfordrende prosess, og jeg er nå kommet i mål!

Jeg vil få gi en stor takk til min veileder Nina Volckmar som har vært tålmodig og gitt meg konstruktiv, god og oppmuntrende veiledning underveis i prosessen.

Magnus og Magne fortjener en stor takk for tålmodighet overfor en til tider travel og fraværende mamma og samboer, for motivasjon, oppmuntring og for påminnelser om at det finnes en verden utenfor masteravhandlingen.

Til familie, venner og medstudenter som har spurt hvordan det går med skrivingen, og fått tvetydige svar tilbake, vil jeg også få si takk!

”Lesesalsfolket” fortjener også en takk, for utveksling av faglige diskusjoner og ikke minst gode sosiale stunder som jeg vil huske med glede.

Skaun, juni 2010

Ingrid Grøset

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	s. 1
Innledning	s. 5
Studiens utgangspunkt og tema	s. 5
Problemstilling	s. 6
Teoretisk bakgrunn	s. 7
Human beings og human becomings	s. 7
Sosialpedagogisk og skoleforberedende barnehagepedagogikk	s. 9
Metodisk tilnærming	s. 13
Historisk blikk på barnehagetradisjonen i Norge	s. 17
Lov om barnehager (1975)	s. 19
Utviklingen på barnehagefeltet fra år 2000	s. 23
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2006)	s. 25
St.meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen	s. 27
Analyser	s. 29
Barnehagens egenart/sosialpedagogisk tradisjon	s. 33
Skoleforberedende	s. 36
Livslang læring	s. 39
Kartlegging	s. 39
Teknisk syn på barn	s. 42
Oppsummering	s. 45
Kilder og litteraturliste	s. 49

Innledning

Studiens utgangspunkt og tema

I løpet av få tiår har barnehagetilbudet gått fra å være et tilbud for de få til å bli et velferdsgode for alle barn. I 1975 hadde 7 prosent av barna i alderen ett til fem år plass i barnehage (St.meld. nr. 41 (2008-2009, s. 13), mens tall for 2009 viser at dekningsgraden ligger på 88,5 prosent for samme aldersgruppe (www.ssb.no). Barnehageforliket i 2003 ga grunnlaget for innføring av maksimalpris på foreldrebetalingen. Ved regjeringsskiftet i 2005 fikk barnehagene et nytt fokus, og regjeringen Stoltenberg II hadde gjennom Soria Moria-erklæringen i 2005 som mål å nå full barnehagedekning, høy kvalitet på og lav pris for barnehagene. Gjennom "Barnehageløftet" skulle regjeringen bidra til å opprette flere barnehageplasser for å få full barnehagedekning innen utgangen av 2007. Høsten 2005 ble barnehagene overført fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet, og regjeringen signaliserte med dette at barnehagen nå skulle være en del av det samlede utdanningsløpet. I 2006 trådte ny barnehagelov og revidert Rammeplan i kraft. Ny formålsparagraf for barnehagene ble vedtatt i 2008, og det ble innført lovfestet individuell rett til barnehageplass fra 1. januar 2009. Den nye formålsbestemmelsen for barnehagen er ennå ikke trådt i kraft, da det er nødvendig med endringer i barnehageloven. Regjeringen har fremmet forslag, og disse er til behandling i Stortinget.

Den norske barnehagetradisjonen bygger på en helhetlig tilnærming til omsorg og læring samt respekt for barndommens egenverdi. Gjennom St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* ønsker regjeringen å styrke barnehagen som læringsarena. Regjeringen påpeker at barnehagens egenart skal bevares, samtidig som innhold og oppgaver i barnehagen skal videreutvikles i takt med endringene i samfunnet og ny kunnskap og innsikt. I ovennevnte stortingsmelding uttales det at departementet er opptatt av å skape helhet i utdanningsløpet fra barnehage til skole, og at det derfor er en sammenheng mellom rammeplanens bestemmelser om innholdet i barnehagen og grunnskolens føringer om grunnleggende ferdigheter og de ulike fagenes kompetansemål.

Med utgangspunkt i St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* og den debatt denne stortingsmeldingen har skapt, har jeg i denne studien valgt å se på barnehagen som læringsarena og hvilke syn på læring som gjenspeiles i *Rammeplan for barnehagens innhold*

og oppgaver (2006) (R06), St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* og St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* (Kvalitetsmeldingen).

I forbindelse med innføring av *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* i 2006, samt departementets stortingsmelding om kvalitet i barnehagen, stiller jeg spørsmål om synet på læring i barnehagen har endret seg. Har fokus på innholdet i barnehagen gått fra en sosialpedagogisk tradisjon med helhetlig tilnærming på omsorg, lek og læring til en skoleforberedende tradisjon med et innhold som legger stor vekt på å forberede barna på skolefaglige aktiviteter og bort fra den helhetlige tilnærmingen?

Problemstilling

Ut fra ovenstående blir min problemstilling som følger:

I hvilken grad blir barnehagen framstilt som et skoleforberedende tilbud kontra et sosialpedagogisk tilbud som ivaretar det som blir omtalt som barnehagens egenart – i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* og de etterfølgende dokumentene St.meld. nr. 16 ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* samt St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*?

Teoretisk bakgrunn

Human beings og human becomings

Samtidig som barnehagen har fått en endret plass i barns oppvekstbilde har også synet på barn og oppdragelse vært i endring. Ulike fag som psykologi, pedagogikk, sosiologi og antropologi har vært med på å utvikle det Sommer kaller et paradigmeskifte i synet på barn (Sommer, 2003, ss. 29-30, 244). Barn blir i dag sett på som individer som er aktive, handlende og meningsbærende og meningsskapende subjekter. Man ser på barndommen som en livsfase som har egenverdi, og barn blir sett på som viktige og fullverdige mennesker ut fra hva de «er» her og nå («beings») og ikke bare i forhold til hva de kan «bli» i framtida («becomings») (Eide & Winger, 2006, s. 30).

I stedet for å se på barnet som uferdig, mangelfullt eller mindre utviklet, hevder James, Jenks & Prout (1998) at barnet må ses på som deltagere eller aktører i sitt eget liv. De drøfter ulike syn på barn under metaforene "human beings" og "human becomings". Ved å se på barnet som human becomings ser man barnet som noe som hele tiden må forandres til noe annet enn det er. Utfordringen i det nye barndomssynet blir å møte barna som fullverdige mennesker i det livet de lever som barn, med egne følelser, tanker og meninger. Man må her møte barnet som medmennesker og ikke ut fra et perspektiv som sier at barnet har mangler, og som fokuserer på hva barnet en gang skal bli.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver bygger på et helhetlig læringssyn på barns utvikling og læring. Skram (2009) skriver at utvikling og læring skjer gjennom et tett og dynamisk samspill mellom mentale og fysiske forutsetninger. Når barnet møter verden, bruker det alle sansene sine helt og fullt, og ikke stykkevis og delt. Skram beskriver dette som at barnet skal "erobre verden" ved å finne ut av alle hemmelighetene og gjøre verden til sin, noe som utvikler barnet til et helt, selvstendig og levende menneske. Viktige elementer i måten barnet tilegner seg kunnskap på blir hvilket bilde og hvilken opplevelse barnet har av seg selv, samt hvordan samspillet med andre fungerer og ikke minst den mestringskompetanse barnet innehar og utvikler i samspill med omgivelsene (Skram, 2009, s. 156-157). Som Sommer sier Skram at vi på mange måter kan snakke om et paradigmeskifte i synet på barns utvikling og læring, hvor barn tidligere ble sett på som passive og viljeløse, nærmest som "tomme kar" som skulle fylles opp med lærdom. Dette paradigmeskiftet har ført til at barnet nå blir sett på

som en skaper og konstruktør av sin egen kunnskap, og som regel i samspill med andre (Skram, 2009, s. 156-157).

Forskere som Smith & Ulvund og Stern har gjennom sin forskning dokumentert at spedbarnet ikke kommer til verden som en primitiv skapning som må gjennom tukt og sosialisering før det kan bli menneske. Spedbarnet kommer derimot til verden som et meningsskapende og relasjonsorientert individ (Bae i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, s. 19). Gjennom forskning er det blitt bevist at små barn er sosiale vesener som gjennom sine kroppslige handlinger og nonverbale kommunikasjonssignaler er i stand til å gå inn i en relasjon med andre mennesker. Barna kan også gi uttrykk for sine egne intensjoner og grenser, noe som kommer til syne når de for eksempel er usikre og har behov for veiledning, eller de har behov for en pause fra samspillet med omsorgspersonen. For at man skal kunne komme i en positiv dialog eller et godt samhandlingsmønster, er det en forutsetning at omsorgspersonene rundt barnet er i stand til å tolke og se de nonverbale kommunikasjonssignalene barnet sender ut. Det å møte et barn som subjekt er ikke noe som skjer etter hvert som barnet vokser og får språk, men en utfordring som er tilstede helt fra barnet er født (Bae i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, s. 19).

I følge Berit Bae innebærer det å møte den andre som subjekt at man anerkjenner individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. ”Å anerkjenne barn som subjekter betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter når det gjelder egne tanker og følelser.” (Bae i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, ss. 19-20). Berit Bae beskriver en svensk studie, utført av Johansson i 2003. Studien har sett på de voksnes samspillstil på svenske småbarnsavdelinger. Forskeren har så gruppert de voksnes måte å møte barna i alderen 1-3 år på, med utgangspunkt i om de voksne tar hensyn til barnas perspektiv eller ikke. I studien ble det avdekket forskjeller mellom grupper og barnehager, og de voksnes holdninger til barna ble analysert ut fra tre kategorier:

- a) ”Barn som medmenneske; man lar barns perspektiver komme til uttrykk, følger barnets intensjoner, forsøker å forhandle og å komme fram til handling med barn.

- b) Voksne vet bedre; barns beste blir definert fra den voksnes perspektiv. Barn må lære seg å spise opp, tåle motgang og følge regler.
- c) Barns intensjoner er irrasjonelle; den voksne tar sitt perspektiv for gitt og møter barns intensjoner som om de var uten mening, eller fortolker dem slik at barna bare handler for å utfordre voksne” (Bae i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, s. 22).

Om man sammenligner disse grupperingene med James, Jenks & Prouts metaforer ”human beings” og ”human becomings” ser man at Johanssons kategori a) er i samsvar med forståelsen av barn som ”human beings”. Johanssons to andre kategorier har fokus på barnet som mangelfullt og noe som ennå ikke er helt menneskelig, men som en gang skal bli det. Ved ikke å se på barnet som et medmenneske tar de voksne sine egne perspektiver for gitt og forklarer intensjonene hos barna uten at de prøver å forstå hva barna egentlig mener (Bae i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, s. 22).

Sosialpedagogisk og skoleforberedende barnehagepedagogikk

Monika Röthle skiller mellom ulike diskurser når det gjelder barnehagens pedagogiske egenart; en sosialpedagogisk og en skoleforberedende barnehagepedagogisk forståelsesmåte. I den sosialpedagogiske tradisjonen tas det utgangspunkt i hele barnet, det OECD (2001 og 2006) beskriver som ”children as beings”. Her blir omsorg, læring, lek og oppdragelse sett på som dimensjoner som er sammenvevd i hverdagen. I den skoleforberedende tradisjonen er fokuset på å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i møtet med skolen og i det videre skoleløpet. Her framheves nytteperspektivet, og barnet blir sett på som et menneske som skal formes som en framtidig investering for samfunnet, det som OECD omtaler som ”children as becomings” i sine rapporter fra 2001 og 2006 (Utdanningsforbundet, 2009).

Gjennom den skoleforberedende tradisjonen er man opptatt av å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i skoleløpet, og det blir satt ferdighetsmål i tema som matematisk utvikling, talespråk og skriftspråk framfor leken og de hverdagslige aktivitetene som foregår i barnehagen. Dette skjer ved å bruke en avbalansert blanding av aktiviteter styrt av lærer og aktiviteter fremmet av barna gjennom temaarbeid. Det blir satt opp konkrete mål for hva gruppen skal oppnå, og det vurderes jevnlig i hvilken grad det enkelte barn har nådd de oppsatte læringsmålene. Det legges vekt på individuell autonomi og selvregulering.

Læringsaktivitetene foregår primært innendørs mens utearealet blir brukt til fysisk fostring og rekreasjon. Innenfor denne tradisjonen blir barnet sett på som et menneske som skal formes, og fungere som en investering for framtidens samfunn. Om man ser dette ut fra et nytteperspektiv, skriver Røthle at statens formål kan komme til å overskygge barnets ønsker og egne læringsstrategier (Røthle i Moser & Røthle, 2008, s. 69).

I den sosialpedagogiske tradisjonen er hele barnet utgangspunktet, man har fokus på barnets helhet, da med tanke på kropp, intellekt, følelser, kreativitet, historie og sosial identitet. Når man ser helheten i dette grunnsynet forstår man læring, oppdragelse og omsorg som komponenter som er uatskillelige i det daglige arbeidet med barn i barnehagen (Røthle i Moser & Røthle, 2008, s. 69).

Den sosialpedagogiske tradisjonen legger vekt på at læring skjer gjennom samspill og lek, og at pedagogen er støttende i det rette øyeblikket når barnet trenger den. Man ser barnet som et menneske med egne rettigheter og som aktør i sin egen læring. Viktige stikkord blir barnets frihet og trivsel (Røthle i Moser & Røthle, 2008, s. 69).

Innenfor den sosialpedagogiske tradisjonen settes det vide og allsidige læringsmål innenfor motorikk, følelser og sosial kompetanse. Disse læringsmålene omhandler også kjennskap til kulturelle uttrykksformer samt erfaringer med naturvitenskap, skriftspråk og tall i konkrete opplevelser. I motsetning til den skoleforberedende tradisjonen blir uterommet like viktig som rommene innendørs i arbeidet med barna (Røthle i Moser & Røthle, 2008, s. 69).

I artikkelen "Ikke beslaglegg barndommen" stiller Kjetil Steinsholt følgende spørsmål: "Er det i oppdragelsen av barn tillatelig å ofre øyeblikket til fordel for fremtiden, eller skal barnets fremtid ofres til fordel for øyeblikket?" (Utdanningsforbundet, 2007). Steinsholt spør om barnet først og fremst skal forberedes på det voksenlivet det vil leve en gang i framtida, eller om vi skal la barnet få bestemme selv og leve mest mulig her og nå? Skal vi som voksne lede barnet, eller skal barnet få lov til å boltre seg slik det vil? I følge Steinsholt lever små barn først og fremst i øyeblikket og tenker ikke på framtiden når de leker og utfolder seg i barnehagen. Samtidig viser Steinsholt til Rasmussen (2006) som sier at den oppdragelsen pedagogene utfører ikke kan finne sted om de ikke vet hva oppdragelsen skal "føre til i en nær eller fjern framtid" (Utdanningsforbundet, 2007).

I følge Steinsholt blir dette dilemmaet berørt på hver eneste side i den nye rammeplanen ved at det blir forsøkt å balansere barnets egenverdi; barnets evne til å leve her og nå blir gjennom rammeplanen betonet av det livet som kommer senere. Steinsholt mener at det blir lagt for mye vekt på noe som ”ennå ikke er”, noe som kommer tilsyne gjennom planens utviklingstenkning og gjennom de syv fagområdene som i følge Steinsholt har mer fokus på arbeid enn på lek.

I artikkelen ”Det er grunn til å være på vakt!” skisserer Turid Thorsby Jansen to forståelser av barnehagen, med utgangspunkt i Dahlberg og Moss (2006); en teknisk praksis og en demokratisk praksis. Ser man dette opp mot barnehagen vil en teknisk praksis medføre at man tar i bruk de beste metoder og prosedyrer for ”å levere et forutbestemt utbytte”. Ser man barnehagen som en arena for en demokratisk praksis blir barna sett på som fullverdige mennesker i det livet de lever som barn, og ikke med et perspektiv på mangler som skal fylles i forhold til hva de en gang skal bli (Utdanningsforbundet, 2009).

I den samme artikkelen skriver Thorsby Jansen at i både Rammeplan av 1996 og *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* er barnehagen sett på som en læringsarena innenfor den sosialpedagogiske tradisjonen hvor lek, læring og omsorg blir sett på som komponenter som er uatskillelige. I denne tradisjonen blir barna sett på som fullverdige deltakere i det sosiale fellesskapet barnehagen utgjør for barna (Utdanningsforbundet, 2009).

Studiens utgangspunkt i forhold til barnehagen som en sosialpedagogisk tradisjon kontra en skoleforberedende barnehagetradisjon

I denne studien har jeg valgt å se i hvilken grad barnehagen blir framstilt som et skoleforberedende tilbud kontra et sosialpedagogisk tilbud som ivaretar det som blir omtalt som barnehagens egenart – i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2006), St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* og St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Jeg vil i studiens analysedel se på barnehagen som læringsarena i forhold til barnehagen som en sosialpedagogisk tradisjon, med et helhetlig syn på barnet hvor barnet omtales som human beings, kontra en skoleforberedende tradisjon hvor barnet skal gis forutsetninger for å lykkes i møte med skolen, og i det videre skoleløp som human becomings.

Metodisk tilnærming

I denne studien har jeg valgt å bruke tekstanalyse som metode for å finne svar på problemstillingen. Kjeldstadli omtaler tekstanalyse som en kvalitativ tilnærming til forskning. ”Med kvalitative teknikker søker en å finne ut om noe fantes, hva noe var og betydde” (Kjeldstadli, 1999, s. 183). I analyse av tekster blir det i tillegg til kilder benyttet teori som er relevant for problemområdet og som fungerer som et analyseverktøy sammen med kildene. Kildene og teorien blir til sammen bygget opp i en helhet.

For at jeg skal kunne si noe om dokumentenes syn på barnehagen som læringsarena, har jeg sett de valgte dokumentene i en relevant historisk kontekst. ”Historie er opprinnelig et gresk ord som betegnet det å skaffe seg kunnskaper gjennom undersøkelser” (Kjeldstadli, 1999, s. 36).

Absolutt alt overlevert materiale stammer fra en situasjon fra fortida. Alle rester fra fortida kan vi *bruke som levninger* fra den fortidssituasjonen de oppstod i. Når vi anvender dem på denne måten, ser vi kilden som del av den fortidige virkeligheten de ble til i. Vi ser kilden som en puslebit og prøver å gjenskape det puslespillet den inngikk i. Med utgangspunkt i de restene vi har, søker vi å rekonstruere situasjonen (Kjeldstadli, 1999, s. 170).

Man kan med andre ord si at historiske undersøkelser vil være å anvende rester eller levninger fra fortida for å rekonstruere fortida. Den historiske metoden tar altså for seg levninger fra fortiden og gjennom et samspill mellom levninger og historiker blir fortidens levninger analysert ut i fra det ståstedet forskeren har. ”Det er forskeren som avgjør kva eigenskapar som trengst, og korleis dei skal analyserast” (Kaldal, 2003, s. 66). Problemstillingen blir avgjørende for hvilke levninger man skal ta utgangspunkt i for undersøkelsen og hvilken tilnærming som skal benyttes.

Med utgangspunkt i problemstillingen vil mine primærkilder, mitt empiriske materiale, for studien være *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*, St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og *ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* og St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*.

I historisk forskningsmetode blir det sentrale å finne kilder som er relevante for å finne svar på problemstillingen. Det er dette man innenfor historiefaget kaller primærkilder og

sekundærkilder. Kjeldstadli beskriver primærkilden som den kilden som ” ligger nærmest i tid og rom i forhold til det som skjedde, blant de kildene vi har til rådighet” (Kjeldstadli, 1999, s. 177). Sekundærlitteraturen jeg har valgt å bruke er tidligere forskning av primærkildene, innenfor det problemområdet jeg ønsker og belyse. Denne litteraturen belyser ulike perspektiver og betraktninger i forhold til barnehagen som læringsarena. Politiske dokumenter som stortingsmeldinger og NOU’er er også brukt som sekundærlitteratur. Dette er gjort for å sette lys på føringer i forhold til barnehageområdet fra statlig hold, og for å se primærkildene i en større kontekst. Alle kildene er håndtert etter kildekritiske regler. Kjeldstadli (1999, s. 169) beskriver kildekritikk som et sett av håndverksregler som sier noe om hvordan kildene skal behandles for at man ikke skal forvri den informasjonen man får ut av kildene.

I historisk forskning ønsker man å finne flere kilder, samt kilder som viser motsatt tendens. Kilder som er uavhengige av hverandre er også aktuelt å bruke. Når man har funnet de sentrale kildene en ønsker å bruke er det viktig å plassere de i tid og rom. Hvem som har skapt kilden og hvilken kontekst den er skapt i er også viktig. ”Å sjå noe i ein kontekst er å veve noe saman. Å forstå noe kontekstuellt handlar om å tolke det som del av ein *større* tekst- eller meiningssamanheng” (Kaldal, 2003, s. 74-75). Når det er sett på disse forholdene, kan en gå inn i teksten og se på like forhold i teksten. Tekstanalyse som forskningsmetode tar utgangspunkt i en eller flere tekster, og ser på form og innhold i teksten. I en tekstanalyse er det tre ledd som er viktig for analyse. Først må en tolke kilden språklig, deretter må en tolke kilden ut fra spørsmålet om mening, og til slutt må en sammenfatte kilden og gjengi mening med egne ord (Kjeldstadli, 1999, s. 179). For å finne grunnlaget for dagens barnehagetradisjon har jeg sett mitt empiriske materiale i forhold til tidligere utgitte NOU’er, stortingsmeldinger, offentlige rapporter og litteratur som omhandler barnehagene i Norge.

Når det gjelder dokumentanalyse skriver Thagaard at ordet dokument kan brukes om alle skriftkilder som er relevant for forskeren under hans analyse. Dette gjelder alt fra offentlige dokumenter som stortingsmeldinger og årsrapporter til dokumenter av privat karakter som for eksempel dagbøker og brev. Når man skal bruke dokumentanalyse må faglitteraturen en ønsker å bruke vurderes etter den konteksten de settes i (Thagaard, 2009, s. 62).

I oppgavens analysedel har jeg sammenlignet mine primærkilder og sett på ulike begreper i dokumentene. Dette for å se om barnehagen som læringsarena omhandler det samme i R06

som i Kvalitetsmeldingen, eller om Kvalitetsmeldingen innfører nye elementer i begrepet barnehagen som læringsarena. I tillegg til analyse av R06 og Kvalitetsmeldingen har jeg også analysert St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Begrepene jeg har konsentrert meg om i analysen er barnehagens egenart/sosialpedagogisk tradisjon, skoleforberedende tradisjon, livslang læring, kartlegging og et teknisk syn på barn.

Et historisk blikk på barnehagetradisjonen i Norge fra 1800-tallet og fram til i dag, med hovedvekt på innføring av lovverk, rammeplaner og kvalitetssatsing.

Den norske barnehagetradisjonen har en lang historie, og starter med asylene som ble oppretta på midten av 1800-tallet (Korsvold, 2005, s. 11). Barnehagetradisjonen i Norge bygger på en felles europeisk tradisjon, og den moderne barnehage er vokst ut av en sosial tradisjon, med bakgrunn i Asylbevegelsen, og en pedagogisk tradisjon med utspring i Friedrich Fröbels pedagogikk (St.meld. nr. 41 (2008-2009), s. 111).

I 1830- og 40-årene var Norge preget av økonomiske nedgangstider, og den offentlige forsorgen var lite utbygd. Asylene ble derfor opprettet for å avhjelpe noe av den store sosiale nøden og fattigdommen arbeiderne levde under (Rammeplan 1996, s. 13). I Norge ble denne sosiale tradisjonen ivaretatt gjennom Asylbevegelsen, og i 1837 ble det første barneasylet etablert i Trondheim av Det norske asylselskap. Dette skjedde i en tid da industrien var i sterk framvekst og det var et stort behov for arbeidskraft. I følge Korsvold hadde barneasylene en dobbel målsetting; de skulle være en institusjon for barnetilsyn for mødre som måtte ut i arbeid for å forsørge familien, samtidig som de skulle være et oppdragelsestiltak av samfunnsmessig karakter (Korsvold, 2005, s. 19). Oppholdet i asylet var gratis og barn fikk plass fra de var to år. Dagen i asylet besto av undervisning, religiøs og moralsk formidling, lek, sang, fysisk trening samt opplæring i nevenyttig arbeid (Korsvold, 2005, s. 52). Læring var basis i barneasylenes pedagogiske tankegang, samt at barna etter hvert skulle lære seg å ta del i hjemmets hverdagsaktiviteter.

Den pedagogiske linjen fører tilbake til Friedrich Fröbel og hans ideer om oppdragelse av barn, og på slutten av 1800-tallet ble det etablert barnehager som hadde utspring i Fröbels pedagogikk (Korsvold, 2005, s. 61). Dette skulle være et pedagogisk supplement i tillegg til den læringen barna ervervet i hjemmet (Korsvold, 2005, s. 61). Barnet skulle oppdras i frihet og demokrati, ut fra de utviklingskreftene barnet hadde i seg, dette fordi barnet var godt av natur. Fröbels barnehager skulle være et ledd i folkeoppdragelsen og var åpen for alle, og ikke ment som et sosialt hjelpetiltak for de fattigste slik som asylene hadde vært. Barnehagen skulle ikke ta utgangspunkt i samfunnets interesser, men være et alternativt småbarnstilbud som tok utgangspunkt i barnets interesser. Oppdragelsen som fant sted i barnehagen skulle skje i nært samarbeid med hjemmet, og være et forbilde for familieoppdragelsen i hjemmet (Bleken i Moser & Röthle, 2008, s. 28). Fröbel vektla leken som viktig i barns utvikling og

den skulle derfor være hovedaktiviteten i barns liv. Det måtte derfor legges til rette for rom, tid og stimulans for lek. Dette i motsetning til praksisen i asylene hvor leken var et avbrekk mellom andre aktiviteter. I den Frøbelske barnehagetradisjonen så man det som viktig at barnet skulle få utvikle seg best mulig i samsvar med sine behov, og derfor ble aktiviteter som lek, naturopplevelser, huslige gjøremål, sang og bevegelse i tillegg til konsentrert arbeid viktig for at barnet skulle få stimulert sin utvikling (Korsvold, 2008, s. 60).

Rundt 1920- og 30- årene fikk man et klart skille mellom daghjem og barnehage. Disse skillene var basert på tre forhold; barnehager, daghjem og folkebarnehager. Barnehagene hadde en åpningstid på bare 4 timer per dag og hadde ledere som var utdannet barnehagelærerinner. Barnehagene var som regel private og ga et tilbud til borgerskapets barn. Dagheimmene holdt åpent i 8-9 timer per dag og mottok full kommunal støtte. De hadde ingen spesielle utdanningskrav til de ansatte, og tok seg av arbeidernes barn (Rammeplan 1996, s. 14).

I tiden etter andre verdenskrig ble folkebarnehagene opprettet som en idealistisk bevegelse, og hadde et uttalt mål å skulle være et bindeledd mellom barnehagetradisjonen og asyltradisjonen. Folkebarnehagen la Frøbels ideer om barnehagens innhold til grunn og skulle være en korttidsbarnehage. Den ble opprettet i Oslos arbeiderstrøk, og var gratis for foreldrene. Folkebarnehagen hadde som hensikt å føre en småbarnspedagogikk ut til folket (Rammeplan 1996, s. 14). Folkebarnehagen hadde et sosialpedagogisk grunnsyn, og barnas evner skulle utvikles gjennom samtaler, eventyr, sang og lek. Innimellom dette skulle barna aktiviseres med lettere arbeid.

Årene etter andre verdenskrig var preget av nye statlige tiltak, og staten og kommunene ble hovedaktørene på barnehageområdet (Korsvold, 2005, s. 75-76). I 1947 ble kontrollmyndighet og godkjenningsrett for barnehager lagt til Sosialdepartementet. To offentlige komiteer, Samordningsnemnda for skoleverket og Barnevernskomiteen, ble i 1947 nedsatt med oppgave å arbeide med spørsmål knyttet til barnehagen. Disse to komiteene representerte to forskjellige syn på barnehagens ideologiske forankring og graden av statlig engasjement. Samordningsnemnda sitt syn var at barnehagen skulle være til for barnets behov, og at barnehagen i prinsippet skulle være gratis, og for alle. Innholdet i barnehagen skulle ikke bære preg av skole i vanlig forstand, men legge stor vekt på lek. Barnehagen skulle sees som et ledd i folkeoppdragelsen og ligge under Kirke- og

undervisningsdepartementet (Bleken i Moser & Røthle, 2008, s. 28-29). Barnevernkomiteen anså også den pedagogiske rollen som viktig, men var av den betydning at daginstitusjonene skulle være for barn med spesielle behov, og dermed administreres av Sosialdepartementet (Blom, 2004, s. 32). Dette ideologiske skillet skulle prege utbyggingen av barnehager i tiår framover, noe som også preger den historiske framstillingen av barnehagen i denne perioden. Norsk Lærerlags historie forteller følgende: ”Barnehagepedagogikken i Norge var i liten grad vendt mot pedagogikk, skoleverk og utdanning, men vokste frem med mer tilknytning til hjem, familie og sosialsektoren.” (Rovde i Moser & Røthle, 2008, s. 29). Det nyopprettede Barne- og familiedepartementet overtok ansvaret for barnehagene i 1958 (Rovde i Moser & Røthle, 2008, s. 29). Thuen beskriver barnehagen på 1950-tallet som en institusjon til støtte for hjemmet (Thuen, 2008, s. 231).

Barnehageutbyggingen meldte seg for full tyngde ved inngangen til 1970-årene, og man så da at et sentralt tema ville bli de ulike behovene og interesser mellom barn og foreldre. Skulle barnehagens funksjon være for barna eller for foreldrene? Var det mulig at barnehagen kunne tjene både barnas, foreldrenes og samfunnets interesser på en gang? Om dette ikke gikk, hvem sine interesser skulle ivaretas først? Man har siden 1970-tallet sett at utviklingen innenfor barnehagepolitikken har endret seg til å gjøre barnehagen til barnas barnehage (Thuen, 2008, s. 231). Barnehagen skulle i 1970-årene være en institusjon som hadde fokus på pedagogisk stimulering av barnet (Thuen, 2008, s. 231).

Lov om barnehager (1975)

Forbruker- og administrasjonsdepartementet nedsatte i 1969 Daginstitusjonsutvalget, et offentlig utvalg med mandat å skulle vurdere spørsmål i forbindelse med den framtidige utbyggingen av daginstitusjoner for barn. Dette ser man på som forarbeidet til den første barnehageloven. Gjennom sin innstilling, NOU 1972:39 *Førskoler*, anbefalte utvalget at institusjonene for de minste skulle få navnet førskole, og begrunnet dette med at utbygging av førskoler hadde et individ-, familie- og samfunnsperspektiv. Utvalget slo fast at førskolen skulle være et pedagogisk tilbud, et sosialpedagogisk virkemiddel og et sosialt hjelpetiltak. Utvalget mente at behovet for samordning av det pedagogiske opplegget i skole og førskole burde utredes nærmere, og at det burde være et sammenhengende pedagogisk program fra

førskole til skole (St.meld. nr. 41 (2008-2009), s. 112-113). Det å benevne institusjonene med betegnelsen førskole ble imidlertid stemt ned av departement og Storting, med begrunnelse i at småbarnsalderen hadde sin egenverdi og at småbarnsalderen var grunnleggende for langt mer enn skolegang (Korsvold i Thuen, 2008, s. 233). Barnehagen skulle stå på egne ben, og omfatte et innhold som tok utgangspunkt i småbarnsalderens behov med leken som fokus. Det ble løftet fram at den læringen som lå i leken var unik for utviklingen av barnet, og hadde en annen læringsform enn skolens tradisjonelle kunnskapsoverføring (Thuen, 2008, s. 234). Ved Stortinget sin behandling av Ot.prp. nr. 23 (1974-75) *Om lov om barnehager m.v.*, ble det bestemt at all pedagogisk tilrettelagt virksomhet for barn i førskolealder skulle kalles barnehage (St.meld. nr. 41 (2008-2009), s. 112-113).

På denne tiden, da lov om barnehager (1975) ble vedtatt, befant barnehagen seg i et område mellom det sosiale hjelpeapparatet, skolen og familien. Barnehagen var et pedagogisk tilbud som kunne gi barna fordeler utdanningsmessig, men den skulle ikke være direkte skoleforberedende, da barnehagen ikke hadde et opplærings- og oppdragermandat. Lek og sosialt samvær i tillegg til vekst og utvikling skulle være sentrale sider ved utformingen av innholdet i barnehagen. Sett ut fra en sosial- og rettferdighetstenkning skulle man gjennom barnehagen skape likeverdige forhold for alle barn (Korsvold, 2008, s. 126-127).

Den aller første lov om barnehager ble vedtatt 6. juni 1975 og var en milepæl i barnehagens historie. Den første barnehageloven hadde en enkel og nøytral formålsbestemmelse, ”Formålet med denne lov er å sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem” (§ 1). Loven satte også krav til at barnehagen skulle ha styrer samt at det skulle stilles kompetansekrav til styrer og øvrig pedagogisk bemanning (Moser & Röthle, 2008, s. 93). Driften av barnehagene skulle være et kommunalt anliggende, og det skulle føres faglig tilsyn fra fylkesmannen. Loven anga også foreldrenes muligheter for medbestemmelse i driften av barnehager (Tømmerbakke & Miljeteig-Olsson, 1987, s. 59). Loven hadde to viktige siktemål; å sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barns hjem, og å stimulere kommunene til økt utbygging av barnehager (St.meld. nr 41 (2008-2009), s. 113).

I 1983 ble *Lov om barnehager 1975* revidert, og da den reviderte barnehageloven kom i 1984, ble barnehagene pålagt å utarbeide en årsplan som skulle beskrive hvilke intensjoner personalet hadde for arbeidet med barna (Moser & Röthle, 2008, s. 64).

Den økte utbyggingen av barnehager på 1980-tallet skulle tjene barna, ikke bare som individuell pedagogisk stimulering, men også som en allmenn trygging av barnas oppvekstvilkår (Thuen, 2008, s. 234-238). I St.meld. nr. 8 (1987-1988) *Barnehager mot år 2000* legges det vekt på at barnas oppvekstbetingelser var hovedanliggende. Det ble pekt på endringer i barns utemiljø med fysiske farer, urbanisering og nye familiemønstre med forhold som medførte omstillinger og risiko for at stabiliteten i barnas oppvekst kunne bli svekket. Utbyggingen skulle føre til at barnas trygghet skulle gjenvinnes. Barnehagen ble med dette sett på som en viktig samfunnsinstitusjon som skulle trygge barns oppvekstvilkår, samt kompensere for en utvikling som gikk i barns disfavør.

Barnehagene hadde på 1980-tallet ingen landsomfattende plan for barnehagens mål og innhold, noe som førte til at innholdet i barnehagen kunne variere fra barnehage til barnehage. I 1980 tok Forbruker- og administrasjonsdepartementet initiativ til å få utarbeidet boken ”Målrettet arbeid i barnehagen”. Departementet innførte begrepet årsplaner som en invitasjon til barnehagene om å få en mer målrettet planlegging av det pedagogiske arbeidet (St.meld. nr. 8 (1987-1988) *Barnehager mot år 2000*, s. 21).

Gjennom St.meld. nr. 8 (1987-1998) *Barnehager mot år 2000* og Innstillingen fra sosialkomiteen om barnehager mot år 2000 (Innst. S nr. 157) kom grunnlaget for igangsetting med å utarbeide en egen rammeplan for barnehagene i Norge (NOU1992:17). Barnehagene hadde fram til da kun hatt den lokale årsplanen for hver enkelt barnehage, og ingen form nasjonal plan. I 1990 ble Rammeplanutvalget nedsatt av Familie- og forbrukerdepartementet, og hadde som mål å legge fram et forslag til rammeplan innen utgangen av 1991 (NOU 1992:17). Etter regjeringsskiftet høsten 1990, hvor Arbeiderpartiet avløste Høyre, fikk departementet ny politisk ledelse som ønsket å gjennomføre endringer i utvalgets mandat og sammensetning. Utvalget endret navn til Barnehageutvalget og fikk en bredere sammensetning og en forlenget frist til utgangen av mars 1992 (NOU 1992:17, s. 7).

Grunnlaget for utvalgets arbeid var regjeringens mål om barnehage for alle førskolebarn. Utvalget skulle bygge på en grunnleggende diskusjon av barnehagens rolle som lærings- og utviklingsarena og som omsorgsinstitusjon for alle førskolebarn. Med regjeringens fokus på at rammeplanen skulle omfatte alle barnehagetyper og alle barn, tolket utvalget dette som at ingen enkeltgrupper skulle skilles ut i en egen plan, uansett alder, utvikling, funksjonshemming eller annen kulturell og språklig bakgrunn (NOU 1992:17, s. 8). Mandatet

uttrykte også at rammeplanen skulle skape kontinuitet mellom barnehage og skole. For å skape en rammeplan som ga kontinuitet mellom barnehage og skole, tok utvalget utgangspunkt i planene *Pedagogiske tilbud til seksåringer – Veiledende rammeplan* (1988) og *Mønsterplan for grunnskolen* (1985). Rammeplanen inneholdt fem fagområder; samfunn, religion og etikk, estetiske fag språk, tekst og kommunikasjon, natur, teknikk og miljø samt fysisk aktivitet og helse. Dette er fagområder som er nært beslektet med det innholdet som *Pedagogiske tilbud til seksåringer – Veiledende rammeplan* (1988) angir. Departementet anga tre sentrale målgrupper for utvalgets planarbeid, og dette omfattet; framtidens brukere av barnehagen; kommunene og allmennheten; og den enkelte barnehage og dens personale (NOU 1992:17, s. 8).

I 1995 kom ny *Lov om barnehager*. Lovens § 2 om barnehagens innhold sier følgende:

Barnehagen skal være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet. Departementet skal fastsette en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold.

Loven slo dermed fast at barnehagen skulle være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet med en rammeplan, fastsatt av departementet, som ga retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Intensjonen med rammeplanen var å gi rammer for barnehagens arbeid med mål og innhold. Den skulle også gi veiledning til ansatte og foreldre (Lov om barnehager, 1995). Gjennom rammeplanen fikk barnehagen et pedagogisk mandat, ved at den ga forpliktende mål som barnehagen skulle arbeide i retning av, krav til kvalitet i det sosiale samspillet i hverdagen og fem fagområder som alle barnehagene skulle jobbe med i løpet av barnehageåret (Lov om barnehager, 1995).

Rammeplan for barnehagen (1996) ble fastsatt som en forskrift til barnehageloven, og trådte i kraft 1. januar 1996. Gjennom rammeplanen fikk barnehagene for første gang en nasjonal plan med rammer for hvordan planlegging, gjennomføring og vurdering av innholdet skulle gjennomføres (Moser & Röthle, 2008, s. 98). Med dette fikk barnehagene et samfunnsmandat, og gjennom rammeplanen ble det redegjort for barnehagens samfunnsmandat. Mandatet gjorde det klart at barnehagens innhold skulle bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg,

lek og læring var sentrale deler. I tillegg skulle sosial- og språklig kompetanse samt fem fagområder danne viktige deler av barnehagens læringsmiljø (Rammeplan 1996, kap. 3).

Det ble etter hvert en diskusjon omkring rammeplanen. Kritikere mente den var for lang og at den var for omfattende, med tanke på antall sider. Begrep som læring, lek og basiskompetanse ble viet stor plass i rammeplanen, og dette ble etter hvert sentrale begreper i barnehagens årsplaner og virksomhet (Hansen 2007). Rammeplanen ga en omfattende beskrivelse av barnehagens framvekst i samfunnet; de fem fagområdene; planlegging, gjennomføring og vurdering; samt samarbeid med andre instanser (Rammeplan 1996).

Året etter at barnehagene fikk sin første rammeplan, ble Reform 97 satt i gang, og alderen for skolestart ble senka fra sju til seks år. Med dette ble et helt årskull flyttet fra barnehagen og over til skolen. Dette frigjorde mange barnehageplasser, og barnehagene ble i stor grad fylt opp av barn under tre år (Bleken i Moser & Röthle, 2008, s. 34-35).

Utviklingen på barnehagefeltet fra år 2000

I St.meld. nr. 27 (1999-2000) *Barnehage til beste for barn og foreldre* blir det satt fokus på kvalitet, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling. Stortingsmeldingen påpeker at barndommen er en livsfase med egenverdi, hvor barns egen frie tid, egen lek og kultur er grunnleggende. Barnehagen skal være med å legge grunnlaget for livslang læring og verdibevissthet og kvalifisere barn til å møte et samfunn i rask endring (St.meld. nr. 27 (1999-2000)).

Stortingsmeldingen resulterte i den treårige kvalitetssatsingen, Den gode barnehagen, i perioden 2001-2003. Kvalitetssatsingen omhandlet tre sentrale områder; en barnehage for alle barn, varierte og brukertilpassede barnehager i tråd med barns og foreldres behov og et kompetent barnehagepersonale. Dette var en nasjonal satsing, og den bygde på at kvalitet i barnehagene måtte ta utgangspunkt i de krav som loven og rammeplanen for barnehagen stilte, og at kriteriene for kvalitet skulle utvikles lokalt.

I 2003 inngikk alle partier på Stortinget, unntatt Kystpartiet, i det som blir omtalt som barnehageforliket. Sentrale elementer i barnehageforliket var innføringen av maksimalpris på foreldrebetaling, og plikt til økonomisk likeverdig behandling av private og offentlige barnehager i forbindelse med offentlige tilskudd og økt barnehageutbygging (St.meld. nr. 41(2008-2009)).

Barne- og familiedepartementet utnevnte i 2004 en arbeidsgruppe som skulle levere innspill til revidert barnehagelov og rammeplan, for videre arbeid med sikring og utvikling av kvalitet i barnehagen. I sin sluttrapport, *Klar, ferdig, gå! Tyngre satsing på de små*, som lå ferdig i mars 2005, peker arbeidsgruppen på at kompetanseutvikling på alle nivå er en viktig forutsetning for kvalitet i barnehagen (St.meld. nr. 41(2008-2009)). Dette kommer også til syne i Soria Moria-erklæringen (2005) fra Stoltenberg II-regjeringen, hvor de uttaler at regjeringens mål skal være full barnehagedekning, høy kvalitet og lav pris (Soria Moria-erklæringen 2005, kapittel 10).

Gjennom Ot.prp. nr. 72 (2004-2005) *Om lov om barnehager* la Barne- og familiedepartementet fram forslag til ny barnehagelov. De viktigste endringene i den nye loven var en egen paragraf som redegjorde for barnehagens innhold, og for hva brukere av barnehagen kan forvente av barnehagen som virksomhet. I tillegg fikk den nye loven en egen bestemmelse om barns rett til medvirkning. Med dette fikk barnehagene for første gang en bestemmelse om barnehagens innhold. Ansvaret for barnehagesektoren ble overført fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet høsten 2005, og ble med det en del av det samlede utdanningsløpet. Den nye loven trådte i kraft 1. januar 2006, og lovens § 1 Formål sier følgende: ”Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.” Om barnehagens innhold, § 2, sier loven følgende: ”Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslange læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn.”

Den nye loven sier at barnehagens formål er å gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Loven slår også fast at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet, og at barnehagen skal bistå foreldrene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver. Dette skal være med på å skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslange læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn (Barnehageloven §§ 1 og 2).

Formålsbestemmelsen for barnehagen gir sammen med § 2, barnehagens innhold, nærmere regler for hva et barnehagetilbud skal inneholde, hvordan samarbeidet mellom hjem og barnehage skal være, samt hvilket verdigrunnlag barnehagen skal bygge på.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2006)

Barne- og familiedepartementet nedsatte høsten 2004 en arbeidsgruppe med mandat til å utarbeide et forslag til revidert rammeplan. Gruppas mandat presiserte at sentrale prinsipper fra rammeplanen av 1996 skulle bli videreført, og at det skulle konkretiseres mål som barnehagen skulle arbeide mot i hverdagslivet og i arbeidet med fagområdene. I mandatet lå også at den nye rammeplanen skulle være mindre omfattende, mer kortfattet og klar enn planen fra 1996 med sine 139 sider (Moser & Röthle, 2008, s. 17).

Forslaget til ny rammeplan for barnehagen bygger på den nye barnehagelovens § 1, hvor barnehagens formål er å gi gode utviklings- og aktivitetsmuligheter for barn under opplæringspliktig alder, i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Lovens § 2 slår fast at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet, hvor barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageransvar, for å skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslange læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn. Lovens § 3 fastslår at barna i barnehagen har rett til å komme med sitt syn på hvordan barnehagen drives, og at de skal få ta aktiv del i planlegging og vurdering av innholdet i barnehagen. Spesielt viktig ble barns rett til medvirkning, som også er forankret i FNs Barnekonvensjon.

I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* er det satt fokus på at innholdet i barnehagen skal ha et læringssyn som er helhetlig, der man ser omsorg, lek og læring som det sentrale. ”Barnehagens innhold skal bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg, lek og læring er sentrale deler. I tillegg er sosial og språklig kompetanse samt sju fagområder viktige deler av barnehagens læringsmiljø.” (*Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* 2006, s. 5). Som man ser er det også satt fokus på sosial- og språklig kompetanse hos barn, i tillegg til sju fagområder som ses som viktige deler av læringsmiljøet i barnehagen.

I den nye rammeplanen har man altså økt fagområdene fra fem til sju i forhold til rammeplan av 1996. Fagområdene i den nye rammeplanen er som følger; kommunikasjon, språk og tekst, kropp, bevegelse og helse, kunst, kultur og kreativitet, natur, miljø og teknikk, etikk, religion og filosofi, nærmiljø og samfunn samt antall, rom og form. Dette er fagområder som barna senere møter i skolen, og det er verdt å merke seg at for hvert fagområde er det formulerte prosessmål for å fremme barnas utvikling og læring, samt presiseringer for hvordan personalet

skal gå fram for å nå disse målene. Rammeplanen gir en forpliktende ramme å arbeide etter i planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens innhold.

Høringsnotatet om revidert rammeplan for barnehagen ble høsten 2005 sendt ut til nærmere 600 høringsinstanser med høringsfrist 7. november 2005 (www.regjeringen.no).

Moserutvalget leverte sin innstilling til ny rammeplan med en flertalls- og en mindretallsinnstilling, hvor flertallet ville se barnehagen som en del av utdanningssystemet. Mindretallet ønsket ikke at barnehagen skulle være en del av utdanningssystemet, og argumenterte for at det skulle være en mer selvstendig begrunnelse for barnehagen. Det ble videre stilt spørsmål om i hvor stor grad skolen skulle påvirke og være premissleverandør for barnehagens tenkning og praksis (Utdanningsforbundet, 2009, s. 12). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* trådte i kraft 1. august 2006. For å støtte barnehagene i arbeidet med implementering av ny barnehagelov og revidert rammeplan, har Kunnskapsdepartementet i etterkant utarbeidet egne temahefter som skal utfylle rammeplanen.

Da lov om barnehager (2005) ble behandlet, ble regjeringen anmodet om å utarbeide en plan for kompetanseheving i barnehagesektoren. I St.prp. nr. 1 (2006-2007) ble det slått fast at det skulle utarbeides en strategi for kompetanseheving i barnehagesektoren. Strategiplanen har fire sentrale føringer; pedagogisk ledelse; barns medvirkning; språkmiljø og språkstimulering samt samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole. Målet med strategien var å videreutvikle barnehagen som en lærende organisasjon med et aktivt forhold til kompetanseutvikling (Kunnskapsdepartementet (2007) *Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010*).

I desember 2006 la Kunnskapsdepartementet fram St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Denne meldingen har fokus på betydningen av tidlig innsats for å utvikle et sosialt utjevne utdannings- og kompetansesystem til beste for den enkelte og for samfunnet. I meldingen er barnehagen for første gang behandlet som en integrert del av utdanningssystemet. Livslang læring blir sett på som nøkkelen til deltakelse i samfunnet. I denne meldingen blir fokuset for barnehagene satt på tidlig språkstimulering, avdekking og oppfølging; overgang mellom barnehage og skole og tidlig innsats. Med tidlig innsats menes at barna tilbys et godt pedagogisk tilbud fra de er små, og at man forebygger

eller løser problemer tidlig i hele utdanningsløpet (St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*).

St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*

Etter en periode med sterk vekst i antall barnehageplasser, innføring av maksimalpris for foreldrebetaling og rett til plass i barnehage ønsker regjeringen at innsatsen nå skal rettes mer mot kvalitet og innholdet i barnehagen. 29. mai 2009 kom stortingsmeldingen som omhandler kvalitet i barnehagen. Regjeringens overordnede mål i stortingsmeldingen er å bidra slik at det skjer en god kvalitetsutvikling i barnehagene. Stortingsmeldingen har tre hovedmål for kvalitetsarbeidet i barnehagene; sikre likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager; styrke barnehagen som læringsarena og sikre at alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap. Regjeringen uttaler at barnehagens egenart skal bevares, samtidig som barnehagens innhold og oppgaver skal utvikles i takt med samfunnsendringene, ny kunnskap og innsikt. Regjeringen vil styrke barnehagen som læringsarena for å sikre at alle barn får gode utviklingsmuligheter. Det skal være et variert innhold i barnehagen, og innholdet skal være tilpasset de interesser og forutsetninger hvert enkelt barn og barnegruppen har. Regjeringen uttaler at barn i barnehage skal få en felles plattform og en god start på den livslange læringen. I barnehagen skal alle barn få utfolde seg, lære samt være godt forberedt når de begynner på skolen. Det innhold og de arbeidsmåter som barnehagen benytter seg av skal bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg, lek og læring ses i sammenheng (St.meld. nr. 41 (2008-2009)).

NOU 2009:10 *Fordelingsutvalget*

Fordelingsutvalget ble nedsatt i 2008 for å utrede årsaker til økonomiske forskjeller, og utvalget ble bedt om å komme med forslag til tiltak innenfor blant annet oppvekst og utdanning. Det ble her lagt vekt på at tiltakene skal forhindre at økonomiske forskjeller, som fattigdom og rikdom, ikke forsterker seg og går i arv over tid (www.finansdepartementet.no).

I utredningen kommer det fram at barnehage- og utdanningssystemet påvirker fordelingen og sosiale forskjeller. Tiltak rettet mot barn i førskolealder viser seg å være svært viktige, da

deltakelse i barnehagen ser ut til å ha positiv påvirkning på barnas senere utdanning og aktivitet i yrkeslivet. Uvalget påpeker at barnehagen i økende grad er første trinn i utdanningsløpet, og derfor bør satsningen på en mer formell læring i barnehagene styrkes. Det bør også innføres gratis kjernetid i barnehagen, på lik linje med gratisprinsippet som ellers gjelder i utdanningssektoren. Utvalget foreslår deretter at andelen førskolelærere i barnehagen bør økes, samt at kontantstøtten gradvis bør avvikles.

”Alle teller mer”

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Høgskolen i Vestfold skrevet rapporten *”Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart”*. Rapporten kom i første kvartal av 2009, og evalueringen viser at det i landets barnehager foregår en relativt omfattende bruk av dokumentasjonsverktøy. Disse dokumentasjonsverktøyene retter seg mot ferdigheter som er målbare og lar seg registrere. Innføringen av det nye fagområdet ”antall, rom og form” har ført til at barnehagens aktiviteter har et økt fokus på tall og telling. Høyest prioritet i arbeidet med implementering av rammeplanen har vært barns språkutvikling. Rapporten viser at det også ser ut til å ha blitt et økt fokus på barns læring i barnehagen (Østrem et al. 2009, s. 14).

Brenna-utvalget

I juni 2009 oppnevnte regjeringen Brennautvalget. Utvalget har som oppgave blant annet å se på hvordan tilbudet før skolestart er organisert. I tillegg skal utvalget også vurdere ulike ordninger for et pedagogisk tilbud i førskolealder samt peke på fordeler og ulemper ved slike tilbud. Deretter skal utvalget vurdere de ulike alternativene opp mot hverandre, for så å komme fram til de tiltakene som gjør at barn stiller sterkere ved oppstart i skolen. Formålet med utvalget sitt arbeid er å sikre at alle barn i førskolealder, uansett funksjonsnivå og sosial bakgrunn, skal få mulighet til å delta i et systematisk pedagogisk tilbud. Utvalget skal legge fram sin innstilling innen 1. juni 2010 (www.kunnskapsdepartementet.no).

ANALYSER

Jeg har i min problemstilling stilt spørsmål om i hvilken grad barnehagen blir framstilt som et skoleforberedende tilbud kontra et sosialpedagogisk tilbud som ivaretar det som omtales som barnehagens egenart - i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* og de etterfølgende dokumentene St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* og St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*.

Videre i studien vil *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* bli omtalt som R06, St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* vil bli omtalt som St.meld. nr. 16 (2006-2007) og St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* vil bli omtalt som Kvalitetsmeldingen.

Dokumentene jeg har valgt å analysere har ulike funksjoner i forhold til barnehagen som læringsarena. R06 er en forskrift til barnehageloven, og gir styrer, pedagogisk ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* er en drøfting av det regjeringen legger vekt på i framtidig politikk for utdanningsløpet, med fokus på betydningen av tidlig innsats for å utvikle et sosialt utjevne utdanningssystem. I denne meldingen er barnehagen for første gang behandlet som en del av utdanningssystemet, noe som gir barnehagen et ansvar for sosial utjevning.

Kvalitetsmeldingen er en drøfting av regjeringens ønsker for framtidig politikk for barnehagesektoren, og omhandler ulike tiltak regjeringen vil sette i verk for å nå sine mål for å bedre kvaliteten i barnehagen. Regjeringen har tre hovedmål for kvalitetsarbeidet i barnehagene; sikre likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager, styrke barnehagen som læringsarena og at alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap.

St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* har fokus på betydningen av tidlig innsats for å utvikle et sosialt utjevne utdannings- og kompetansesystem til beste for den enkelte og for samfunnet. I meldingen er barnehagen for første gang behandlet som en integrert del av utdanningssystemet, og barnehagen har dermed et ansvar for sosial utjevning. Dette kan man i følge Bjerkestrand (2009) forstå som "en målsetting for fremtiden, der barnehagen skal sørge for at alle barn lykkes i sitt videre utdanningsløp." (Bjerkestrand i Mørreaunet, Glaser, Lillemyr & Moen, 2009, s. 93). Livslang

læring blir sett på som nøkkelen til deltakelse i samfunnet. I denne meldingen blir fokuset for barnehagene satt på tidlig språkstimulering, avdekking og oppfølging; overgang mellom barnehage og skole og tidlig innsats. Med tidlig innsats menes at barna tilbys et godt pedagogisk tilbud fra de er små, og at man forebygger eller løser problemer tidlig i hele utdanningsløpet. Man kan med andre ord si at St.meld. nr. 16 (2006-2007) plasserer barnehagen i en situasjon hvor barnehagen ses på som en arena for skoleforberedelse, samt en økonomisk arena for tidlig innsats. På bakgrunn av dette har denne stortingsmeldingen betydning for min analyse, og er dermed trukket inn.

I denne delen av studien vil jeg se på hva de ulike dokumentene sier om barnehagen som læringsarena. Jeg vil også se på hva regjeringen vektlegger når barnehagen som læringsarena omtales i St.meld. nr. 16 (2006-2007) og Kvalitetsmeldingen, om disse dokumentene har et annet syn på barnehagen som læringsarena enn R06, og om barnehagens egenart ivaretas i de to nevnte stortingsmeldingene.

Med utgangspunkt i problemstillingen har jeg plukket ut begreper som barnehagens egenart, læringsarena, skoleforeberedende og livslang læring. Begrepet kartlegging ble etter hvert som jeg leste Kvalitetsmeldingen naturlig å ta med, da begrepet gjentok seg flere ganger. Jeg har så søkt i R06 og Kvalitetsmeldingen på de aktuelle begrepene for å se hvor mange ganger de blir benyttet i hvert dokument. St.meld. nr. 16 (2006-2007) har jeg ikke tatt med i dette søket da den omhandler hele utdanningsløpet fra barnehage til voksenopplæring, og det ble da vanskelig å skille ut begrep i forhold til barnehagen som læringsarena på samme måte som det er gjort med R06 og Kvalitetsmeldingen.

Dokumentet R06 består av 55 sider, hvorav 35 av sidene er ren tekst, St.meld. nr. 16 (2006-2007) består av 111 sider mens Kvalitetsmeldingen består av 121 sider tekst.

Nedenfor ses en tabell som gir en oversikt over utvalgte begreper og hvor mange ganger de er brukt i R06 og Kvalitetsmeldingen.

	R06-forekomst	Kvalitetsmeldingen-forekomst	R06-gj.sn. forekomst	Kvalitetsmeldingen-gj.sn. forekomst
Lek	51	147	1,46	1,21
Læring	52	127	1,49	1,05
Omsorg	41	114	1,17	0,92
Livslang læring	3	13	0,09	0,37
Kartlegging	1	84	0,03	0,70
Skoleforberedende	0	11	0	0,09
Helhetlig læring	1	1	0,03	0,01
Barnehagens egenart	0	3	0	0,02
Læringsarena	2	15	0,06	0,12
Kvalitet	8	347	0,23	2,87

Begrepene lek, læring og omsorg er relativt jevnt benevnt i både R06 og Kvalitetsmeldingen, da dette er begreper som er grunnleggende i den norske barnehagetradisjonen ved at barnehagens innhold skal bygge på et helhetlig læringsyn hvor lek, læring og omsorg er sentrale deler. Ser man derimot på begrepet kartlegging, er det nevnt bare 1 gang i R06, i motsetning til hele 84 ganger i Kvalitetsmeldingen, noe som viser at barnehagen er en arena som ikke har fokus på å kartlegge barns utvikling. R06 benevner begrepet livslang læring kun 3 ganger i forhold til 13 ganger i Kvalitetsmeldingen. Dette skyldes nok at R06 trådte i kraft før St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring, hvor fokus på sosial utjevning gjennom livslang læring ble lagt fram. Begrepet skoleforberedende er ikke nevnt i det hele tatt i R06 mens det er registrert brukt hele 11 ganger i Kvalitetsmeldingen. Barnehagens egenart omhandler en balansert vektlegging av lek, læring og omsorg. Begrepet barnehagens egenart er ikke brukt og nevnt i R06 mens det blir brukt 3 ganger i Kvalitetsmeldingen.

Når det gjelder forekomsten av kvalitet som begrep, ser man at begrepet forekommer 8 ganger i R06 mens det blir brukt 347 ganger i Kvalitetsmeldingen. Dette skyldes at

Kvalitetsmeldingen ene og alene omhandler hva regjeringen vektlegger som god kvalitet i barnehagen. Det overordnede målet med Kvalitetsmeldingen er å bidra til god kvalitetsutvikling i barnehagene, og i følge stortingsmeldingen ”tydeliggjør regjeringen ambisjonene om å sikre et barnehagetilbud av høy kvalitet til alle” og legger til grunn at det er de ansattes kompetanse som er avgjørende for kvaliteten i barnehagen. Ut over dette er det verdt å merke seg at Kunnskapsdepartementet ikke definerer hva de legger i kvalitet, selv om begrepet kvalitet blir brukt 347 ganger i Kvalitetsmeldingen.

Etter opptelling av begreper har jeg så tatt for meg de begrepene som er brukt markant flere ganger i Kvalitetsmeldingen enn i R06. Disse begrepene har jeg så sortert i følgende kategorier; barnehagens egenart/sosialpedagogisk tradisjon, skoleforberedende tradisjon, livslang læring og kartlegging. Jeg har til slutt tatt med en kategori, kalt et teknisk syn på barn, som bygger på St.meld. nr. 16 (2006-2007). Deretter har jeg plukket sitater fra R06, St.meld. nr. 16 (2006-2007) og Kvalitetsmeldingen. Disse sitatene utgjør mitt analysemateriale. Sitatene har jeg så sett opp mot mitt teoretiske materiale; barn som human beings, barn som human becomings, sosialpedagogisk og skoleforberedende barnehagepedagogikk.

De ulike funnene jeg gjør, vil jeg bruke for å se i hvilken grad barnehagen blir framstilt som et skoleforberedende tilbud kontra et sosialpedagogisk tilbud som ivaretar det som omtales som barnehagens egenart.

Barnehagens egenart/sosialpedagogisk tradisjon

Hva er egentlig barnehagens egenart? Kan man si at barnehagens egenart er knyttet til et helhetlig syn på barn og barndom, på omsorg, lek og læring der barns frilek, ute og inne, har en betydningsfull funksjon i hverdagen? *"Barnehagen som pedagogisk virksomhet har sin egenart og sine tradisjoner som må ivaretas samtidig som barnehagen ses i sammenheng med skolens virksomhet"* (R06, s. 15). R06 beskriver det å se omsorg og oppdragelse, lek, hverdagsaktiviteter og læring i sammenheng, som et særtrekk ved den norske barnehagetradisjonen. Dette er i tråd med en sosialpedagogisk barnehagepedagogikk hvor barnet blir sett på som human beings, hvor komponenter som omsorg, lek, læring og oppdragelse ikke opptrer isolert i barns hverdag. Innenfor denne tradisjonen blir barna sett på som fullverdige deltakere i det sosiale fellesskapet barnehagen utgjør for barna.

Samtidig som barnehagens tradisjon og egenart skal ivaretas skal barnehagen ses i sammenheng med skolens virksomhet. Dette viser at barna skal forberedes og gis gode forutsetninger for å lykkes i møtet med det som kommer senere og "bli" noe, det som betegnes som human becomings.

I R06 slås det fast at *"Barnehagens innhold skal bygge på et helhetlig læringsyn, hvor omsorg, lek og læring er sentrale deler. I tillegg er sosial og språklig kompetanse samt sju fagområder viktige deler av barnehagens læringsmiljø"* (R06, s. 5). Dette sitatet uttrykker to ulike meninger i forhold til hvilken arena barnehagen skal være. Ser man på den første delen av dette sitatet, vektlegges det at innholdet i barnehagen skal ta utgangspunkt i et helhetssyn på barn hvor omsorg, lek og læring er grunnleggende. Dette innebærer at man ser barnets utvikling som et samspill mellom de fysiske og mentale forutsetninger og det miljøet barnet er en del av. Dette finner man igjen hos Skram (2009) hvor han uttaler at utvikling og læring skjer gjennom et tett og dynamisk samspill mellom mentale og fysiske forutsetninger. Når barnet møter verden, bruker det alle sansene sine helt og fullt, og ikke stykkevis og delt. Dette er også sammenfallende med en sosialpedagogisk barnehagetradisjon hvor man har fokus på barnets helhet, da med tanke på kropp, intellekt, følelser, kreativitet, historie og sosial identitet. Ved å se helheten i dette grunnsynet kan man forstå omsorg, lek, læring og oppdragelse som dimensjoner som er sammenvevde i barns hverdag.

Når man så ser på den andre delen av sitatet kan man forstå barnehagen som en tradisjon for skoleforberedende aktiviteter, hvor det skal legges vekt på utvikling av sosial og språklig kompetanse, samt at barna skal introduseres for sju ulike fagområder. Dette ser jeg klart i sammenheng med hva James, Jenks & Prout skriver om barnet som human becoming; barnet blir her sett på som noe uferdig som må forandres til noe annet enn det er. Fokus i dette synet på barn blir å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i møtet med skolen og i det videre skoleløpet.

Dette todelte synet på barnehagen som læringsarena kommer tydelig fram i R06 sitt syn på barn, ved at *"Planen har både et her- og nå- og et framtidsperspektiv"* (R06, s. 5). Ved et her-og-nå-perspektiv vektlegges det at barnehagen skal være en arena hvor barndommen er en livsfase med egenverdi, og hvor barna blir sett på som fullverdige mennesker ut fra hva de er her og nå. Barnets behov for å leve i øyeblikket samt ha medbestemmelse over egen hverdag i barnehagen er også sterkt vektlagt. Når man så ser at planen ikke bare har et her-og-nå-perspektiv, men også et framtidsperspektiv i sitt syn på barn, ser man også at barnehagen skal være en læringsarena som skal forberede barnet på det livet som kommer senere. Denne todelingen i synet på barn står for meg som en balansegang mellom det at barnet lever her og nå samtidig som det skal forberedes på det som kommer senere. I følge Steinholt blir denne balansegangen mellom barnets evne til å leve her og nå betonet av det livet som kommer senere ved at det legges vekt på noe som "ennå ikke er". Dette er ikke i overensstemmelse med at små barn lever først og fremst i øyeblikket og ikke har tanker for framtiden når de leker og utfolder seg i barnehagen. Det at barn lever først og fremst i øyeblikket gjør at jeg velger å se her-og-nå-læringen som en del av den livslange læringen, og ikke som et grunnlag for den. Som oppgave bør barnehagen legge til rette for at den læring, lek, opplevelse og erfaring barnet gjør seg her-og-nå blir oppfattet som meningsfull, og at dette igjen bidrar til å gi barnet en mestringsfølelse og glede som ruster barnet for de utfordringer det møter senere i livet.

I Kvalitetsmeldingen blir den sosialpedagogiske barnehagetradisjonen omtalt positivt, og en helhetlig tilnærming til omsorg, lek og læring samt synet på barndommen som en livsfase med egenverdi blir sett på som grunnleggende for barnehagen som en sosialpedagogisk tradisjon. I tillegg vektlegges barns medvirkning som en del av dette grunnleggende synet. Dette er også i samsvar med det Røthle skriver, at man innenfor en sosialpedagogisk tradisjon

legger vekt på at læring skjer gjennom samspill og lek, og at barnet blir sett på som et menneske med egne rettigheter og som aktører i sin egen læring. I Kvalitetsmeldingen uttaler regjeringen at den norske barnehagetradisjonen og barnehagens egenart skal ivaretas. Dette kommer tydelig fram i følgende sitat: *”Regjeringen vil ta vare på og videreutvikle det beste i den norske barnehagetradisjonen. Den bygger på en helhetlige¹ pedagogisk tilnærming til omsorg og læring og respekten for barndommens egenverdi”* (Kvalitetsmeldingen, s. 6). R06 beskriver hva som er særtrekk ved den norske barnehagetradisjonen; *”Å se omsorg og oppdragelse, lek, hverdagsaktiviteter og læring i sammenheng, er et særtrekk ved norsk barnehagetradisjon”* (R06, s. 15-16).

Kvalitetsmeldingen legger vekt på at barns læring skal foregå gjennom lek og hverdagsaktiviteter, og at læring og omsorg skal ses i sammenheng. Denne tradisjonen er helt i tråd med å se barnet som human beings hvor barnet er et aktivt, handlende og meningsbærende og meningsskapende subjekter. Barnet blir sett ut fra hva det ”er” her og nå, og ikke bare i forhold til hva det kan ”bli” i framtida. Dette er en tradisjon som regjeringen altså vil videreføre og hegne om. *”Samtidig må det pedagogiske arbeidet i barnehagen videreutvikles og sikres med gjennomgående høy kvalitet”* (Kvalitetsmeldingen, s. 59). Hva ligger i å videreutvikle det pedagogiske arbeidet i barnehagen, og hva menes med gjennomgående høy kvalitet? På hvilken måte måler man høy kvalitet i barnehagen? Er høy kvalitet ensbetydende med flere førskolelærere og flere pedagoger per barn? Kan redusert antall barn i barnegruppa være et mål på høy kvalitet? Større areal? Kan høy kvalitet måles ved å ta utgangspunkt i samspillet mellom barn, og mellom barn og voksne? Er høy kvalitet ensbetydende med forberedelse til skolestart? I Kvalitetsmeldingen kan man lese følgende; *”Regjeringen legger i denne meldingen til grunn at de ansattes kompetanse er avgjørende for kvaliteten i barnehagen”* (Kvalitetsmeldingen, s. 6). Det er da verdt å merke seg at Norge, etter OECD sitt syn, har for lav pedagogtetthet (Kvalitetsmeldingen, s. 16). Gjennom NOU 2009:10 *Fordelingsutvalget* blir det også påpekt at Norge har en lav pedagogtetthet i barnehagen, sett i forhold til for eksempel Sverige og Danmark.

Som tidligere nevnt stadfester R06 at man skal ha et her-og-nå-perspektiv og et framtidsperspektiv på barna og barnehagens innhold. Dette kommer også til syne i

¹ Helhetlige – skrevet feil i St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*

Kvalitetsmeldingen; *”Barnehagen skal ivareta barns behov for lek og omsorg i et her-og-nå-perspektiv, men samtidig være bevisst at småbarnsalderen skal etterfølges av livslang læring”* (Kvalitetsmeldingen, s. 76). Dette sitatet er for meg selvmotsigende. Barnehagen skal legge til rette for at barnas behov for å leve her og nå skal ivaretas, samtidig som barna skal forberedes på det livet som kommer. For meg kan det se ut som om regjeringen vil ha ”ja takk, begge deler”. Man skal fortsatt verne om barnehagen som en sosialpedagogisk arena hvor læring skjer gjennom samspill og lek, og hvor barndommen har en egenverdi som ikke bare er en forberedelse til skolegang og voksenliv. I tillegg skal barnehagen være en skoleforberedende arena med fokus på å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i det videre utdanningsløp. Barna blir her sett på som et menneske som skal formes som en framtidig investering for samfunnet; det som omtales som human becoming. Dette kommer også til syne i følgende sitat: *”Barnehagen som pedagogisk virksomhet har sin egenart og sine tradisjoner som må ivaretas samtidig som barnehagen ses i sammenheng med skolens virksomhet”* (R06, s. 15-16). Jeg vil da stille spørsmål om hva som skal kjennetegne barnehagens egenart i framtida; en sosialpedagogisk tradisjon, en skoleforberedende tradisjon eller en blanding av begge tradisjonene?

Skoleforberedende

I R06 presenteres sju ulike fagområder, som har formulerte mål som presiserer hvordan personalet skal arbeide for å fremme barns utvikling og læring. *”Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen”* (R06, s. 21). Dette kan lett tolkes som at innholdet i barnehagen skal fokusere og forberede barnet til skolestart, og hvor man er opptatt av å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i skoleløpet. Innenfor den skoleforberedende tradisjonen blir det satt ferdighetsmål i tema som matematisk utvikling, talespråk og skriftspråk framfor å fokusere på leken og de hverdagslige aktivitetene som foregår i barnehagen (Röthle i Moser & Röthle, 2008). I tillegg til at fagområdene har formulerte mål som presiserer hvordan personalet skal arbeide for å fremme barns utvikling og læring, er det også satt opp mål for barnas opplevelser og læring. *”Målene som retter seg mot barnas opplevelser og læring, er formulert som prosessmål”* (R06, s. 33). I motsetning til Læreplanverket for kunnskapsløftet, inneholder R06 prosessmål og ikke resultatmål som gir en beskrivelse av hvilke kunnskaper og ferdigheter barna skal ha tilegnet seg ved skolens slutt. Steinsholt stiller spørsmål om barnehagen skal være en arena som forbereder barnet på

det voksenlivet det vil leve en gang i framtida, eller skal barnet få bestemme selv og leve mest mulig her og nå? I følge Steinsholt lever små barn først og fremst i øyeblikket og tenker ikke på framtiden når det leker og utfolder seg i barnehagen. Får barnet leve mest mulig her og nå med en rammeplan som setter mål for hvilke opplevelser barna skal erfare i barnehagen?

Videre i Kvalitetsmeldingen kan man lese at *”Regjeringen legger vekt på tidlig innsats for å bedre elevresultatene i skolen og vil styrke barnehagens arbeid med å legge et godt grunnlag for barns videre utdanning”* (Kvalitetsmeldingen, s. 59). Her ser man at barnehagen skal legge grunnlaget for at barna skal være godt forberedt til skole og det livet som kommer senere. Ved å gjøre dette vil elevene oppnå bedre resultater i skolen og stå bedre rustet til et lengre utdanningsløp, dette er helt i tråd med et syn på barn hvor de skal bli til noe, human becoming. Barnet skal ”fyller opp” med kunnskap for å være klar for det som kommer senere. Kvalitetsmeldingen definerer tidlig innsats på følgende måte: ”Med tidlig innsats menes både et godt pedagogisk tilbud fra barna er små, og at problemer forebygges eller løses tidlig i hele utdanningsløpet” (Kvalitetsmeldingen, s. 5). Barnehagen blir her sett på som en arena for å klargjøre barnet for å lykkes i skoleløpet. Dette ser jeg på som en motsetning til det helhetlige læringssynet som R06 bygger på, hvor lek, læring og omsorg skal ses på som en helhet og ikke stykkevis og delt.

Barnehagene ble overført fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet høsten 2005, og regjeringen signaliserte med dette at barnehagen nå skulle være en del av det samlede utdanningsløpet, med begrunnelse i at de ønsket en helhet i utdanningsløpet fra barnehage til skole. *”Det er derfor en sammenheng mellom rammeplanens bestemmelser om barnehagens innhold og grunnskolens føringer om grunnleggende ferdigheter og kompetansemål for de ulike fagene”* (Kvalitetsmeldingen, s. 59). Ved å se barnehagens innhold opp mot de føringer som ligger til grunn for hva elever i grunnskolen skal ha av ferdigheter og kompetanse innenfor de ulike fagområdene, kan man se R06 som en del av skoleforberedende forløp. Fagområdene i barnehagen er tilnærmet lik de fagene som barna møter ved skolestart, og for hvert fagområde er det satt prosessmål hvor progresjon for barns utvikling og læring skal tydeliggjøres. Kan man da stille spørsmål om skolen skal være premissleverandør for innholdet i barnehagen, slik at barna har opparbeidet seg mest mulig kompetanse innen fagområdene og er mest mulig kompetente ved skolestart?

”Antall, rom og form ble innført som et eget fagområde i den reviderte rammeplanen i 2006. En målsetting med dette var bl.a. å bidra til å gjøre barna bedre forberedt på matematikkopplæringen² i skolen, og forebygge problemer” (Kvalitetsmeldingen, s. 64). Her kommer det klart og tydelig fram at barna i barnehagen skal være best mulig forberedt på skolens matematikkopplæring ved oppstart i første klasse. Med dette blir barnehagen en arena for en skoleforberedende tradisjon, hvor man ser på barn som human becomings. Barna skal altså forberedes og gis gode forutsetninger for å ”henge med” ved skolestart. Jeg stiller spørsmål om innføringen av fagområdet antall, rom og form i barnehagen er et ledd i at elever i Norge har prestert dårlig i PISA-undersøkelsene? Det er nærliggende å tro at ved tidlig innsats på de ulike fagområdene i barnehagen vil man kunne gi barna et bedre grunnlag for å prestere bedre på sikt når det gjelder nasjonale og internasjonale kartleggingsprøver.

”Departementet vil vurdere å tydeliggjøre målene tilknyttet fagområdene i rammeplanen” (Kvalitetsmeldingen, s. 78). Hva ligger i å tydeliggjøre målene? Skal prosessmålene i R06 erstattes med ferdighetsmål for de ulike fagområdene, slik at målene blir mer konkrete og kunnskapsbaserte? Det blir i så fall å gå bort fra synet på barn som human beings til å tilnærme seg en skoleforberedende tradisjon hvor barnet blir sett på som human becomings med vektlegging av å forme barnet for å fungere som en investering for framtida. Hva skjer da med barnas egne initiativ til egne ønsker og egne læringsstrategier? Skal tydeliggjøring av målene gjelde alle fagområdene, eller bare noen få utvalgte områder som omhandler språk og matematikk?

Kan man her se et forsøk på å knytte dette opp mot Fordelingsutvalgets ønske om å øke fokuset på læring med konkrete læringsmål for barns opphold i barnehagen, med en tydeliggjøring av hva som forventes at barna skal lære og hvordan de skal lære det? I NOU 2009:10 ser Fordelingsutvalget det som viktig at alle barna daglig blir inkludert i en eller annen form for organisert læringsaktivitet i barnehagen. Dette strider mot den sosialpedagogiske tradisjonen som preger det norske barnehagesystemet med et helhetlig læringssyn, som vektlegger læring gjennom opplevelser og lek. Her er barnets eget initiativ og undring viktige utgangspunkt for læring. Dette kan lett knyttes opp mot en skoleforberedende barnehagetradisjon hvor man i følge Røthle ser barnet som noe uferdig som skal formes til et bestemt produkt som skal møte skolelivet godt forberedt.

² Matematikkopplæringen – feil skrivemåte i St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*

Livslang læring

Uansett hvor mennesket ferdes og i alle livets situasjoner skjer det læring, og mennesket lærer hele livet. *”Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst og bidra til et godt grunnlag for livslang læring”* (R06, s. 26). Ved å ta utgangspunkt i barnets interesser og legge til rette for undring og utforskning, kan man skape et godt grunnlag for barns læring.

Dette er i tråd med å se barnet som subjekt eller human beings, hvor barnet er aktivt, handlende og meningsbærende og meningsskapende personer. Kvalitetsmeldingen uttaler at *”Barn i barnehage skal få en felles plattform og en god start på den livslange læringen. Alle barn skal få utfolde seg, lære og være godt forberedt når de begynner på skolen”*

(Kvalitetsmeldingen, s. 9). Her ser vi at det skal legges til rette for at barn i barnehagen skal møte skolen med felles utgangspunkt, og samtidig skal de være godt forberedt når de starter på skolen. For meg blir dette tosidig. Barna skal få utfolde seg, noe som kan ses i forhold til å se barnet som human beings. Samtidig skal det legges til rette for at barnet skal være forberedt på skolestart, som for meg speiler et syn på barnet som human becomings, hvor barnehagen skal være utgangspunktet for å forandre barnet til noe annet enn det er. Hva så med de barna som ikke går i barnehagen? Selv om dekningsgraden for barn i barnehage i dag ligger på nesten 90 prosent, hva med de resterende 10 prosent? Hvordan skal de få den samme plattformen som de i barnehagen, og kunne møte skolen med samme forutsetninger?

Om man så ser på følgende sitat *”Barnehagen skal tilby et læringsmiljø som støtter og utfordrer barns nysgjerrighet og lærelyst og på den måten skaper et godt utgangspunkt for livslang læring”* (Kvalitetsmeldingen, s. 76), så står det ingen ting om at barna skal være godt forberedt når de begynner på skolen. Disse to sitatene fra Kvalitetsmeldingen blir for meg selvmotsigende ved at barnet skal forberedes godt til skolestart og man kan klart se for seg barnet som human becomings, mens sitatet fra side 76 i Kvalitetsmeldingen mer vektlegger barnet som human beings ved å støtte og utfordre barns nysgjerrighet og lærelyst.

Kartlegging

Barnehagen har ingen tradisjon for kartlegging og vurdering av måloppnåelse av enkeltbarn. I de senere år er TRAS (Tidlig Registrering Av Språkutvikling) tatt i bruk som et verktøy for å registrere hvor barn står i språkutviklingen. Dette er et frivillig tilbud, og foreldre kan selv velge om barna skal delta. R06 uttrykker følgende; *”Barnehagen skal normalt ikke vurdere*

måloppnåelse hos enkeltbarn i forhold til gitte kriterier, jf. avsnittet over om dokumentasjon av enkeltbarns utvikling” (R06, s. 50). Dokumentasjon og kartlegging av måloppnåelse for barn i barnehagen er blitt utført i forbindelse med barn som av ulike grunner er knyttet til ulike hjelpeinstanser utenfor barnehagen. Dette har da blitt gjort i samråd med foreldre og eventuelle samarbeidspartnere utenfor barnehagen.

”Systematisk læringsarbeid, kartlegging, dokumentasjon og vurdering av barnas utvikling og ferdigheter må ikke føre til at barnehagens egenart svekkes” (Kvalitetsmeldingen, s. 79). Her ser man at regjeringen ønsker å bevare barnehagens egenart, selv om den vil sette fokus på mer skoleforberedende aktiviteter i barnehagen. Ved å se dette i forhold til *”Departementet vil innføre krav om at alle barnehager skal gi tilbud om språkkartlegging ved treårsalder”* (Kvalitetsmeldingen, s. 98) kan man stille spørsmål om hva som menes med språkkartlegging? Skal dette være ment som en norskttest med normative mål for hva en treåring skal kunne prestere i norsk? Igjen stiller jeg meg spørsmål om dette ønsket har sammenheng med de dårlige skårene Norge har gjort på PISA-testene? Dette kan ha ført til at regjeringen ønsker å styrke barnehagen som læringsarena inn i et skoleforberedende system, mer enn å styrke barnehagen som læringsarena på barnehagens premisser med vekt på et helhetlig læringssyn og sosialpedagogisk barnehagepedagogikk.

Kvalitetsmeldingen ble behandlet i Stortinget 2. mars 2010, og man fikk følgende uttalelse:

”Et samlet Storting understreker at barnehagens egenart skal ivaretas. Læring skal foregå gjennom lek og hverdagsaktiviteter, og læring og omsorg skal ses i sammenheng.”

Opposisjonen uttrykte at de var kritisk til innføring av krav om språkkartlegging av alle barn i barnehagen fra treårsalderen, og foreslo at dette kravet ikke ble innført. Resultatet av behandlingen ble at det skal gis tilbud til alle treåringer om språkkartlegging i barnehagen, altså ikke et krav om at det skal innføres språkkartlegging fra treårsalderen.

Det er i denne forbindelse satt ned et utvalg som skal gjennomgå de verktøy som allerede finnes for språkkartlegging, samt komme med anbefalinger om hvordan man kan sikre kvaliteten i arbeidet med kartlegging av språket (www.kunnskapsdepartementet.no).

Kunnskapsministeren uttalte blant annet under behandlingen av Kvalitetsmeldingen:

”Jeg skjønner godt – og jeg mener at det er sunt – at det er diskusjon rundt kartlegging av barns språkutvikling i barnehagene. Jeg mener det er helt avgjørende at man har et

kritisk blikk på hvordan dette gjennomføres, og at man ikke tenker ”skolsk” når man vurderer barnehagen” (www.kunnskapsdepartementet.no).

Hvordan skal man unngå å tenke ”skolsk” når meldingen fokuserer så mye på kartlegging, barns forberedelse til skole og livslang læring? I tillegg til at fagområdene i R06 er satt i sammenheng med de fagområdene barna møter når de starter i skolen, undrer jeg på hvordan kan det skapes en praksis som kombinerer her-og-nå og det framtidige i barnas liv?

”Jo større fokus det blir på læring i barnehagen, desto viktigere blir det å forhindre en uheldig praksis når det gjelder kartlegging av barn i barnehagen” (Kvalitetsmeldingen, s. 80). Dette virker selvmotsigende da regjeringen ønsker å innføre krav til alle barnehager om å utarbeide skriftlig dokumentasjon om barns interesser, lek, læring og utvikling. Regjeringen ønsker et fokus på barnehagen som en sosialpedagogisk arena og ikke som en skoleforberedende arena. For meg blir dette uklart da Kvalitetsmeldingen inneholder klare krav om dokumentasjon og tilrettelegging for barnehagen som en skoleforberedende arena.

I Kvalitetsmeldingens kapittel om overgangen fra barnehage til skole kommer det klart fram at regjeringen ønsker *”å innføre krav til alle barnehager om å utarbeide skriftlig dokumentasjon om barns interesser, lek, læring og utvikling”* (Kvalitetsmeldingen, s. 85).

”Denne dokumentasjonen skal ikke fokusere på barnas ferdighetsnivå etter gitte kriterier, og skal ikke brukes til å kategorisere barna” (Kvalitetsmeldingen, s.85), men *”kan bidra til at skolen kan legge bedre til rette for individuelle læringsløp allerede fra skolestart”*

(Kvalitetsmeldingen, s.85). Regjeringen ønsker med andre ord ikke at fokuset skal være på barnas ferdighetsnivå, eller kategorisere barna, men samtidig uttaler de at *”departementet vil vurdere å tydeliggjøre målene tilknyttet fagområdene i rammeplanen”* (Kvalitetsmeldingen, s.78). I tillegg vil Regjeringen *”spesielt sette søkelyset på arbeid som kan fremme barns lese- og matematikkforståelse når de kommer på skolen”* (Kvalitetsmeldingen, s.84). For meg er dette ikke annet enn et forsøk på å styrke barnehagen som læringsarena inn mot en skoleforberedende tradisjon, hvor man i følge Røthle setter ferdighetsmål i tema som matematisk utvikling, talespråk og skriftspråk for at man skal gi barna gode forutsetninger for å lykkes i skoleløpet. Man kan her se at regjeringen går fra ivaretagelse og et ønske om å verne om barnehagen som en sosialpedagogisk tradisjon til å fremme forslag som setter mer fokus på en skoleforberedende tradisjon for barnehagen. Dette oppleves som selvmotsigende

da regjeringen uttaler at ”dokumentasjonen ikke skal fokusere på barnas ferdighetsnivå etter gitte kriterier, og skal ikke brukes til å kategorisere barna”. For meg virker det som om regjeringen her ønsker en skoleforberedende tradisjon hvor man ser barnet som human becomings mer enn at de ønsker å ivareta og utvikle barnehagens egenart og barnehagens her-og-nå-perspektiv.

Teknisk syn på barn

OECD har rost Norge for barnehagenes helhetlige tilnærming til omsorg og læring og synet på barn og barndommen som en livsfase med egenverdi. Dette samsvarer med den sosialpedagogiske barnehagepedagogikken som legger vekt på at tiden i barnehagen skal være en generell forberedelse til livet, og hvor man ser omsorg og læring i sammenheng samtidig som barns medvirkning er sentralt.

Når man så ser på St.meld. nr. 16 (2006-2007) kan man tolke det som at regjeringen ved hjelp av å sette inn noen bestemte organiseringer og tiltak kan få et forutbestemt og gitt resultat tilbake. Dette gir assosiasjoner til et teknisk syn på læring; der man ved å legge en bestemt metode inn, får et bestemt læringsresultat ut. Noe som er i tråd med Thorsby Jansens to forståelser av barnehagen; en teknisk praksis og en demokratisk praksis.

”Undersøkelser viser at det har vært en tendens i norsk skole til å ”vente og se” i stedet for å intervenere tidlig i elevenes utvikling og læring” (St.meld. nr.16 (2006-2007), s. 27). Kan man ut fra dette forstå at barnehagen skal være en arena hvor man ”luker ut” barn som ikke mestrer et gitt område, for så å starte med kartlegging og tilrettelegging for at barna skal være mest mulig kompetente når de starter på skolen? For å få til dette setter man inn bestemte tiltak og grep for å få et gitt resultat tilbake. Dette kan man se opp mot human becomings, hvor barnet er mangelfullt og skal ”fylles opp” for at det skal bli helt. Man kan også se det opp mot et teknisk syn på barnet. Skal testing og kartlegging i barnehagen overskygge barnas her-og-nå-opplevelser og lekens betydning for barnet? Hvor blir det av barnet som et selvstendig individ med egne tanker og meninger og deltakere i sitt eget liv? Tar denne stortingsmeldingen til orde for en endring fra et helhetssyn på barnet og her-og-nå-perspektiv til et teknisk syn på barnet? Skal ikke lenger leken ha egenverdi i barnehagen? For å få gjennomført alle tester og kartlegginger i barnehagen må det nok kvalifisert personale til. Har

barnehagen per i dag det? Er vi på vei mot en barnehage som er gjennomsyret av instrumentell tenkning, testing og kontroll, og er det dette vi ønsker?

”Forskning og erfaring har vist at barns språk og leseferdigheter kan forbedres betraktelig – særlig hvis innsatsen settes inn tidlig” (s. 56). Fokus på språklig kompetanse i barnehagen er spesielt nevnt som en viktig del av barnehagens læringsmiljø i R06. Om man ser dette i forhold til ” (...) støtte barns initiativ når det gjelder å telle, sortere, lese, lekeskrive eller til å diktere tekst” (R06, s. 35), kommer det her tydelig fram hvordan personalet skal jobbe for å fremme barnets evner til å kommunisere. Kan man gå så langt som å si at barnehagen skal legge til rette for at personalet skal hjelpe barna med å knekke lesekode? For meg står dette synet på barn nært opp til å se barn som human becoming og en skoleforberedende tradisjon.

”Forskning viser at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å investere i ferdighetsstimulerende tiltak før skolealder. For hver krone fellesskapet bruker på slike tiltak, får samfunnet mellom 1,4 og 4,5 kroner tilbake, noe som gir en avkastning på mellom 40 og 350 prosent” (St.meld. nr. 16 (2006-2007), s. 67). Blir barna i barnehagen ut fra dette gjort til objekter for en samfunnsøkonomisk vinning? Ved å sette inn ferdighetsstimulerende tiltak før skolealder kan dette føre til stor avkastning både for den enkelte og samfunnet, noe som er med på å gjøre barnehagen til en virksomhet som lønner seg for å oppnå ønskete politiske målsettinger. Skal barnehagen være et virkemiddel i regjeringens utjevningsspolitikk og for læringsutbyttet i skolen? Dette står for meg som om regjeringen har et teknisk syn på barn i barnehagen, hvor man setter inn tiltak og metoder for at man skal få et bestemt utbytte ut igjen. Hva med barnehagens her-og-nå-perspektiv? Blir det glemt for at man skal spare mest mulig penger på sikt, da med tanke på kartlegging og tidlige tiltak i barnehagen? Skal barna bare forberedes på det som kommer i et senere voksenliv? Hva med at barn leker for å leke og lære her-og-nå – er det mindre verdifullt i framtidens barnehage?

”Fordi barnehagen for mange er en frivillig start på utdanningsløpet, er rammeplanen for barnehagene endret for å gjøre sammenhengen mellom barnehage og skole bedre” (St.meld. nr. 16 (2006-2007), s. 73). For meg er dette selvmotsigende. Som meldingen presiserer er barnehagen en frivillig start på utdanningsløpet og hvordan kan man da endre rammeplanen for å gjøre sammenhengen mellom barnehage og skole bedre? I og med at barnehagen er frivillig blir det opp til foreldre å velge om barnet skal gå i barnehagen. Hva så med de som da ikke går i barnehage? Skal barnehagen gjøres obligatorisk for alle barn? Ved å gjøre

barnehagen obligatorisk tror jeg man automatisk vil få et mer skoleforberedende syn på innholdet, hvor barna skal klargjøres for det som kommer i skolen. Selv om man gjennom ”Barnehageløftet” har fått flere barnehageplasser og maksimalpris på foreldrebetalingen vil man finne foreldre, som av ulike grunner, ikke ønsker at deres barn skal gå i barnehagen. Fra 2009 ble det innført individuell lovfestet rett til barnehageplass, hvilke andre tiltak kan man så sette i verk for at alle barn skal få ta del i barnehagens hverdag? Er løsningen gratis kjernetid, fjerning av kontantstøtten eller å gjøre barnehagen obligatorisk for alle barn fra 1-års alder eller fra det siste året før skolestart?

Oppsummering

Gjennom en dokumentanalyse av ovennevnte offentlige dokumenter har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen, som lyder som følgende:

I hvilken grad blir barnehagen framstilt som et skoleforberedende tilbud kontra et sosialpedagogisk tilbud som ivaretar det som blir omtalt som barnehagens egenart – i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* og de etterfølgende dokumentene St.meld. nr. 16 ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring samt St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen?*

Allerede i R06 er barnehagen som læringsarena vektlagt, da gjennom barnehagelovens § 2 hvor det fastslås at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som har en viktig rolle som oppvekst- og læringsarena for barn under opplæringspliktig alder.

Når det gjelder barnehagens egenart, også omtalt som en sosialpedagogisk tradisjon, påpeker R06 at innholdet i barnehagen skal bygge på et helhetlig læringssyn hvor omsorg, lek og læring er sentrale deler. Dette finner man også igjen i Kvalitetsmeldingen, hvor barndommen ses på som en livsfase med egenverdi noe som blir sett på som grunnleggende for barnehagen som en sosialpedagogisk tradisjon. Regjeringen vil ta vare på og videreutvikle det beste i den norske barnehagetradisjonen, som bygger på en helhetlig pedagogisk tilnærming til omsorg og læring og respekten for barndommens egenverdi.

Samtidig som regjeringen vil ivareta barns behov for lek og omsorg i et her-og-nå-perspektiv, framhever Kvalitetsmeldingen at man samtidig skal være bevisst på at småbarnsalderen skal etterfølges av livslang læring, og ses i sammenheng med skolens virksomhet. Dette synet på småbarnsalderen fører barnehagen fra en sosialpedagogisk arena over til en arena for mer skoleforberedende aktiviteter. I R06 er det vektlagt sju fagområder med prosessmål for barnas utvikling og læring. Disse fagområdene er i stor grad de samme som barna senere møter som fag i skolen. Dette kommer til syne ved at det er en sammenheng mellom rammeplanens bestemmelser om barnehagens innhold og grunnskolens føringer om grunnleggende ferdigheter og kompetansemål for de ulike fagene.

Kvalitetsmeldingen ser det som viktig å legge vekt på tidlig innsats i barnehagen for å bedre elevresultatene i skolen. Dette kommer til syne ved at Kvalitetsmeldingen uttrykker at målsettingen med innføringen av fagområdet antall, rom og form i R06 hadde som målsetting

og blant annet å bidra til å gjøre barna bedre forberedt på matematikkopplæringen i skolen. I denne sammenheng ønsker regjeringen at målene tilknyttet fagområdene i R06 tydeliggjøres.

R06 påpeker at barnehagen skal bidra til livslang læring. Dette finner man igjen i Kvalitetsmeldingen, som legger føringer for at barnehagen skal gi barna i barnehagen en felles plattform og god start på den livslange læringen for å være godt forberedt når de begynner på skolen. Noe som viser at allerede i R06 er den skoleforberedende tradisjonen gjeldende.

Når det gjelder kartlegging av barn, har ikke barnehagen tradisjon for dette og R06 stiller ingen krav om kartlegging. Gjennom Kvalitetsmeldingen ønsker regjeringen å innføre krav om at det skal gis tilbud om språkkartlegging av alle barn fra treårsalderen. I tillegg vil regjeringen innføre krav om at det utarbeides skriftlig dokumentasjon om barnas lek, interesser, læring og utvikling. Samtidig vil regjeringen spesielt sette søkelyset på arbeid som kan fremme barns lese- og matematikkforståelse ved skolestart.

Det påpekes at denne dokumentasjonen og kartleggingen ikke skal gå på bekostning av barnehagens egenart, da regjeringen ønsker å ivareta denne egenarten. Med andre ord vil regjeringen fortsatt at et tradisjonelt helhetlig læringssyn med vekt på omsorg, lek og læring skal ligge til grunn for det pedagogiske arbeidet i barnehagen, men at man innenfor disse rammene skal finne plass til et mer skoleforberedende syn som fremmer barnas forståelse for matematikk og lesing før de begynner på skolen.

Gjennom St.meld. nr. 16 (2006-2007) kan man se at regjeringen ønsker å sette inn tiltak så tidlig som mulig for å bedre resultatene i skolen. Dette kommer til syne ved at barns språk og leseferdigheter kan forbedres betraktelig – særlig hvis innsatsen settes inn tidlig. Fokus på språklig kompetanse er også spesielt nevnt i R06, som en viktig del av barnehagens læringsmiljø.

St.meld. nr. 16 (2006-2007) påpeker at det er samfunnsøkonomisk å investere i ferdighetsstimulerende tiltak før skolealder. Dette er med på å gjøre barnehagen til en virksomhet som lønner seg for å oppnå de til tider politiske målsettinger som gjelder. Noe som speiler et teknisk syn på barnet hvor man setter inn en bestemt metode for å få et bestemt læringsresultat ut.

Ut fra ovenstående kan man allerede i R06 finne spor av en skoleforberedende tradisjon for barnehagen som læringsarena, med vekt på blant annet sju fagområder med prosessmål for barnas opplevelser og læring samt at barnehagen skal ses i sammenheng med skolens virksomhet. Etter at St.meld. nr. 16 (2006-2007) kom med fokus på tidlig innsats for livslang læring og et teknisk syn på barn, og hva barnehagen skal være, har regjeringen gjennom Kvalitetsmeldingen lagt føringer ut fra dette når de drøfter hva kvalitet i barnehagen skal være. Gjennom Kvalitetsmeldingen får man klare føringer på at regjeringen ønsker en barnehagen med mer fokus på kartlegging, dokumentasjon, systematisk læringsarbeid og vurdering av barns utvikling. Dette er i tråd med en skoleforberedende tradisjon hvor fokuset blir å gi barna gode forutsetninger for å lykkes i møtet med skolen og i det videre skoleløpet. Barnet blir sett på som et menneske som skal formes som en framtidig investering for samfunnet, det som omtales som human becoming. I Stortingets behandling av Kvalitetsmeldingen gikk et samlet Storting inn for at barnehagens egenart skal ivaretas, og at læring skal foregå gjennom lek og hverdagsaktiviteter, og læring og omsorg skal ses i sammenheng. Dette er i tråd med den sosialpedagogiske tradisjonen som den norske barnehagen bygger på, og hvor man ser på barnet som et helt menneske med egne rettigheter og aktør i sin egen læring.

Selv om man fortsatt skal verne om barnehagen som en sosialpedagogisk arena hvor læring skjer gjennom samspill og lek, og hvor barndommen har en egenverdi, vil regjeringen at barnehagen skal være en skoleforberedende arena med fokus på å gi barna gode forutsetninger for skolegang og voksenliv.

Når man så ser mine funn i forhold til problemstillingen kan man trekke den konklusjon at regjeringen gjennom Kvalitetsmeldingen ønsker å ivareta barnehagens egenart i framtiden, men man ser tydelig at et større fokus på en mer skoleforberedende tradisjon trer fram både gjennom Kvalitetsmeldingen og St.meld. nr. 16 (2006-2007).

Et av mange spørsmål jeg sitter igjen med etter denne studien er hva slags virksomhet skal barnehagen som utdanning være, nå når den er en del av utdanningsløpet? Kanskje jeg kan finne noen svar på dette når jeg nå skal tilbake til jobb i barnehagen for å ivareta et helhetlig læringssyn med vekt på omsorg, lek og læring.

KILDER

Stortingsmeldinger

St.meld. nr. 8 (1987-1988) *Barnehager mot år 2000*. Oslo: Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

St.meld. nr. 27 (1999-2000) *Barnehage til beste for barn og foreldre*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... *og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Forskrifter

Rammeplan for barnehagen (1996), Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2006), Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Lover

Lov om barnehager (1975) Oslo: Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Lov om barnehager (1995) Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Lov om barnehager (2005) Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Andre offentlige dokumenter

NOU 1992:17 Rammeplan for barnehagen

NOU 2009:10 Fordelingsutvalget

Soria Moria-erklæringen. Regjeringen Stoltenberg 13.10.2005

Kompetanse i barnehagen. Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Litteratur

- Bae, B. (2005). Å se barn som subjekter – noen konsekvenser for oppvekstarbeid. I Mørreaunet, S., Glaser, V., Lillemyr, O.F. & Moen, K.H. (red.). *Inspirasjon og kvalitet i praksis – med hjerte for barnehagefeltet* (ss. 18-40). Oslo: Pedagogisk Forum
- Blom, K. (2004). *Norsk barndom gjennom 150 år. En innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Eide, B.J. & Winger, N. (2006). *Dilemmaer ved barns medvirkning*. Temahefte om barns medvirkning. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Hansen, K.E. (2007). *Fra lek til læring? En analyse av lekens betydning i Rammeplan for barnehagen (1996) og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2006)*. Pedagogisk institutt, NTNU, Trondheim.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1999). *Den teoretiske barndom*. København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S.
- Jansen, T.T. (2009). *Det er grunn til å være på vakt!* Første steg nr. 3/2009, 10-11 Utdanningsforbundet, Oslo
- Kaldal, I. (2003) *Historisk forskning, forståing og forteljing 2*. opplaget 2006. Oslo: Samlaget.
- Kjeldstadli, K. (1999) *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget 1*. utgave 1992. Oslo: Universitetsforlaget.
- Korsvold, T. (2005). *For alle barn. Barnehagens framvekst i velferdsstaten 1*. utgave 1998. Oslo: Abstrakt forlag.
- Moser, T. & Röhle, M. (red.) (2007). *Ny rammeplan – ny barnehagepedagogikk?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Skram, D. (2009). *Leik og læring i samspel. Pedagogisk arbeid i småskulen 2*. opplaget 2009. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Sommer, D. (2003). *Barndomspsykologi. Udvikling i en forandret verden*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Steinsholt, K. (2007). *Ikke beslaglegg barndommen*. Første steg nr. 2/2007, 32-37
Utdanningsforbundet, Oslo.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* 2. utgave
2003, 3. utgave 2009. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thuen, H. (2008). *Om barnet. Oppdragelse, opplæring og omsorg gjennom historien*. Oslo:
Abstrakt forlag.
- Tømmerbakke, E.R. & Miljeteig-Olsson, P. (1987). *Fra asyl til barnehage. Barnehager i
Norge i 150 år*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Utdanningsforbundet (2009). *Jakten på barnehagens egenart*. Temanotat 1/2009. Oslo:
Utdanningsforbundet.
- Østrem, S. Bjar, H., Rønning Føsker, L., Dehnæs Hogsnes, H., Thorsby Jansen, T.,
Nordtømme, S., Rydjord Tholin, K. (2009): *Alle teller mer. En evaluering av hvordan
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*.
Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. Barnehagesenteret.

Nettsider

Antall barn i barnehage, lastet ned 12.4.2010:

http://www.ssb.no/emner/02/barn_og_unge/2009/barnehage/

Stortingets behandling av barnehagemeldingen, lastet ned 19.4.2010:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2010/Stortinget-behandlet-barnehagemeldingen.html?id=594459>

Brenna-utvalget, lastet ned 19.4.2010:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dep/Styrer-rad-og-utvalg/brennautvalget.html?id=567948>

Revidert rammeplan, lastet ned 21.5.2010:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2005/horing-forslag-til-revidert-rammeplan-fo.html?id=97479>

Pressemelding angående kvalitetssikring av språkkartlegging i barnehagen, lastet ned 29.5.2010:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/presSESenter/pressemeldinger/2010/Ekspertutvalg-skalkvalitetssikre-sprakkartlegging-i-barnehagen.html?id=605466>

Fordelingsutvalget, lastet ned: 31.5.2010

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/presSESenter/pressemeldinger/2009/kampen-mot-sosialulikhet-begynner-i-bar/rapport-om-okonomiske-forskjeller-i-norg.html?id=559430>